

VU Research Portal

Jeugdteam voor de wijk en met de wijk

Ponzoni, E.; Beuk , Monique ; Schweitz, Monique

2018

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Ponzoni, E., Beuk , M., & Schweitz, M. (2018). *Jeugdteam voor de wijk en met de wijk: De werkwijze van het Jeugdteam Pelders-Hoornseveld-Poelenburg*. GGD Zaanstreek-Waterland.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Elena Ponzoni
Monique Schweitz
Monique Beuk

JEUGDTEAM VOOR DE WIJK & MÉT DE WIJK

DE WERKWIJZE VAN HET
JEUGDTEAM PELDEERS-
HOORNSEVELD-POELENBURG

Elena Ponzoni
Monique Schweitz
Monique Beuk

JEUGDTEAM VOOR DE WIJK & MÉT DE WIJK

DE WERKWIJZE VAN HET
JEUGDTEAM PELDERS-
HOORNSEVELD-POELENBURG

Zaanstreek-Waterland

Inhoudsopgave

Inleiding	5
De wijk Pelders-Hoornseveld-Poelenburg	6
Een integrale en wijkgerichte aanpak	7
Leeswijzer	9
Beginnelen van de wijkgerichte aanpak	13
Preventie en outreachend werken	14
Het team als levend onderdeel van de wijk	15
'Bewustwording in actie'	16
Waarom deze aanpak?	17
Grondregels	18
Verbinding met informele werkers	18
Gericht en flexibel	23
Meerstemmig team met gedeelde passies	23
Zorgen voor gezinnen	29
Basisprincipes van onze zorg voor gezinnen	31
Opbrengst	35
Groepsbegeleiding	39
Workshop op school: 'Dit zijn wij'	40
Groepsbijeenkomsten voor kinderen	40
De groep als meerwaarde	42
Groeiende belangstelling van ouders	43
Leergemeenschappen opzetten en voeden	47
Actieve inzet van ouders: van druppel tot vijver	47
Moedergroepen onder leiding van informele werkers	49
Vaderschapsdebatten	52
Informele netwerken versterken	54
Andere activiteiten om de wijk te versterken	61
Jongens-meisjes werkgroep	61
Een wijk voor alle kinderen	62
Opvoeding en sport	62
Conclusie: Beter bereik, vertrouwen en verbinding	67
Referenties	70

Inleiding

Bijdragen aan sociale verbinding; aansluiten bij de kracht van de wijk; zorgen voor kwetsbare gezinnen op een laagdrempelige manier en vanuit een integrale benadering; het pedagogisch klimaat versterken en samenwerken met informele netwerken: dit zijn inmiddels bekende begrippen in het Nederlands sociaal beleid. Als speerpunten van het huidige landelijke en gemeentelijke jeugdbeleid stonden deze begrippen centraal in de transformatie van de jeugdzorg die in 2015 van start ging. Maar hoe vertaal je ze naar de praktijk? Hoe organiseer je het werk van jeugdteams of wijkteams zodat deze doelen niet slechts idealen aan de horizon blijven, maar in de dagelijkse praktijk tot leven komen?

Het Jeugdteam Pelders-Hoornseveld-Poelenburg dat onder de GGD Zaanstreek-Waterland valt heeft een concrete aanpak ontwikkeld om deze idealen handen en voeten te geven. Deze aanpak brengen wij in de praktijk in samenwerking met onze partners: Sociale Wijkteam, Centrum Jong, de Gemeente Zaanstad, vrijwilligers-organisaties, scholen en wijkagenten. Binnen het Centrum Jong Geuzenpad en het Jeugdteam Pelders-Hoornseveld-Poelenburg is een jarenlange expertise opgebouwd op het gebied van zowel integraal werken, als wijkgericht werken en aansluiten bij de positieve ontwikkelingen in de wijk. Op deze expertise bouwt ons team voort om een duurzame methodiek te ontwikkelen. Wij willen graag met deze methodiek-beschrijving beleids-makers en professionals inzicht bieden in de belangrijkste uitgangspunten van onze aanpak, onze activiteiten en de opbrengsten van onze werkwijze.

Al in 2012 ging het Jeugdteam als proeftuin van start en deze was dus een voorloper in de transformatie van de jeugdzorg die in 2015 landelijk van kracht ging. Deze transformatie vereist een omslag van denken en handelen van professionals die vanuit verschillende instellingen, met verschillende werkwijze en denkwijze, op een organische manier moeten gaan samenwerken in jeugdteams of sociale teams in vrijwel alle Nederlandse gemeenten.

De wijk Pelders-Hoornseveld-Poelenburg

Het wijkgebied Poelenburg, Peldersveld en Hoornseveld kenmerkt zich door een grote diversiteit. Het is ook een complex gebied, omdat in een aantal delen ervan sprake is van een hoge concentratie van armoede en sociale problematiek. Desondanks zijn veel bewoners positief over de wijk en zijn veel mensen bereid zich in te zetten voor de gemeenschap. Buurthuis de Poelenburcht, waar het Jeugdteam is gevestigd, is een levendige en goed bezochte ontmoetingsplaats

voor bewoners, die enkele jaren is beheerd door de bewonersorganisatie Stichting Bewoner Bedrijven en die recentelijk is overgenomen door Stichting Dock.

In het Actieplan Positief Poelenburg, een plan van aanpak dat in 2017 is opgesteld door de gemeente samen met het Sociaal Wijkteam, het Jeugdteam, het BewonersBedrijf en het Centrum Jong, is het volgende historisch portret te lezen:

'Poelenburg is een relatief jonge wijk, gebouwd aan het eind van de jaren 50, begin jaren 60. De wijk was bestemd voor de gastarbeiders, die door de opkomende Zaanse industrie naar Nederland werden gehaald. De hoogbouwflats, gecentreerd langs de straat Poelenburg in Poelenburg Oost, waren voor de fabrieksarbeiders bedoeld. De steeds lager wordende woningen westwaarts zijn bedoeld voor respectievelijk middenkader en directie. [...] Poelenburg kreeg al snel een slechte reputatie door een concentratie van armoede, vervuiling en slechte integratie. Poelenburg maakte daarom deel uit van de zogenaamde landelijke wijkenaanpak. [...] de kern van de oorspronkelijke plannen zit in samenhangende maatregelen op sociaal, economisch en fysiek gebied. Vooral de voorgenomen fysieke ingrepen – sloop van verloederde flats en bouw van duurdere woningen en de vervanging van de twee "armzalige" winkelcentra door één nieuw winkelcentrum - waren cruciaal om de ambitie om van Poelenburg een gemiddelde Zaanse wijk te maken, te kunnen realiseren. Mede door de economische crisis kwam er van deze plannen uiteindelijk minder terecht.'

Met name Poelenburg Oost en Peldersveld zijn wijken met een hoge bevolkingsdichtheid. Hier wonen veel gezinnen die te maken hebben met meervoudige en complexe problematiek, waarbij vaak sprake is van een combinatie van psychosociale en sociaaleconomische problemen. Er is een relatief hoog armoedeniveau, veel één-ouder gezinnen en gezinnen met een gemiddeld laag opleidingsniveau van de ouders. Ook zien wij veel taalachterstand, vragen over opvoeding, GGZ-vragen en een hoge mate van stress in de gezinnen.

Bewoners kampen vaker dan gemiddeld met sociaal isolement en gezondheidsproblemen. Ook wordt minder gesport dan gemiddeld (Wijkmonitor 2015).

Wat dit wijkgebied nog complexer maakt is een relatief hoog niveau van sociale fragmentatie, met verschillende groepen die weinig contact hebben met elkaar. Er is ook sprake van negatieve beeldvorming, van conflicten tussen bevolkingsgroepen en van sociale spanningen die te maken hebben met (onder

andere etnische) diversiteit. In de wijk wonen veel mensen met een diverse migranten-achtergrond. Er is een grote groep bewoners van Turkse afkomst, waarbinnen ook grote sociaaleconomische en culturele verschillen bestaan en gescheiden groeperingen. Sociale spanningen die hiermee te maken hebben kunnen van invloed zijn op het leven van kinderen en andere gezinsleden. Dit geldt niet alleen voor spanningen tussen etnische

groepen maar voor ook spanningen die te maken hebben met het hebben van een migratieachtergrond, in een periode waarin veel negatieve beelden over migranten bestaan en waarin zowel volwassenen als jongeren met een migratieachtergrond vaak minder kansen hebben op een succesvolle toekomst (Andriessen et al. 2010; Andriessen et al. 2015; Huijnk 2014).

Een integrale en wijkgerichte aanpak

In een wijk met de bovenstaande kenmerken is outreachend werken essentieel om een effectieve ondersteuningsfunctie te kunnen vervullen (Omlo 2017). Er bestaan echter verschillende benaderingen en betekenissen van dit begrip. In onze aanpak krijgt outreachend werken een specifieke betekenis, die we in de onderstaande tekst uiteen zullen zetten. Aan de basis van de transformatie ligt de noodzaak tot 'ontzorgen en normaliseren' (De Winter 2012), onder andere door de weerbaarheid van gezinnen en wijken te versterken, en de verbindingen tussen mensen een centralere rol te laten spelen in zowel de preventie als het aanpakken van jeugdproblematiek. Dit betekent vanuit onze visie geenszins dat gezinsgerichte hulpverlening minder urgent is, vooral niet in een wijkgebied dat zich kenmerkt door veel armoede en sociale problematiek, zoals Poelenburg en Peldersveld. Het betekent wél dat de hulpverlening aan gezinnen anders moet worden ingezet en moet worden verbonden met wijkgerichte interventies. Het Jeugdteam Pelders-Hoornseveld-Poelenburg hanteert een wijkgerichte benadering die uitgaat van normaliseren van zorg, gericht zowel op preventie als op effectieve hulpverlening aan gezinnen. Concreet vertalen we dat naar twee basisprincipes: 1. Integraal werken en 2. Investeren in de kracht van de wijk als basis.

Integraal werken: Werken en denken 'rondom' het kind of gezin

Om een aanbod te creëren dat vraaggericht is en goed aansluit op de diversiteit van de wijk is het essentieel om 'integraal' te werken en te denken. Rondom dit begrip is veel literatuur en het is ook een cruciaal thema in de transformatie. Echter, recent onderzoek laat zien dat de daadwerkelijke uitvoering hiervan landelijk nog een punt van zorg is (zie: <https://www.movisie.nl/artikel/integraal-werken-nog-volop-ontwikkeling>). Wij operationaliseren integraal werken als 'werken en denken rondom het kind, ouder of gezin'.

Ten eerste betekent dat dat het leven van de persoon en het gezin, in al zijn complexiteit en veelzijdigheid, het startpunt vormt van elke interventie. Integrale zorg ontstaat niet vanuit de vooraf bestaande 'vierkantjes' van de verschillende instanties waar een jongere of gezin mee te maken krijgt, maar wordt vormgegeven vanuit cirkels die verschillende professionals met elkaar bouwen rondom de diverse vraagstukken die in het leven van een gezin spelen. In deze cirkel, die gevormd is rondom de hulpvraag, sluiten de verschillende onderdelen goed bij elkaar aan (zie ook van Leeuwen en Bellaart 2014, p. 5-6). Dit denken 'rondom het gezin' betekent niet allen goed met elkaar samenwerken maar ook aansluiten bij het

perspectief van ouders of het kind en van daaruit verschillende wegen kunnen bewandelen, die niet vastliggen in voorbedachte protocollen. Zo kunnen onverwachte oplossingen in beeld komen en ontstaat een speciale relatie tussen gezin en professionals (zie paragraaf 'De vloeibare aanpak' in het hoofdstuk 'Zorgen voor gezinnen')

Ten tweede betekent werken en denken rondom het kind of gezin ook expliciet focussen op de context of sociale omgeving waarbinnen zijn/haar leven zich afspeelt. Bijvoorbeeld kunnen spanningen tussen bevolkingsgroepen, uitsluitingsmechanismes, pestcultuur op school, of bredere familiestructuren van invloed zijn op het leven van het gezin of haar leden. Ook in positieve zin kan de context een rol spelen, door kansen te bieden voor verbetering van de situatie van individuen. Een begeleidingstraject kan bijvoorbeeld effectief versterkt worden door de cliënt te verbinden met een groep actieve bewoners of met een vrijwilligersgroep. Om van deze kansen gebruik te kunnen maken, is zicht hebben op de sociale dynamiek in de wijk van groot belang.

De kracht van de wijk als basis

De kracht van de wijk is een basis voor de kracht van het gezin. Daarom staan in onze aanpak wijkgericht en gezinsgericht werken voortdurend met elkaar in verbinding. Ons team investeert op vele verschillende manieren in het leefklimaat in de wijk en dit reflecteert zich in de manier waarop de zorg voor gezinnen vorm krijgt. Het versterken van de wijk voorziet deze individuele begeleiding van een sterkere basis. Dit omdat goed geworteld zijn in de wijk, de sociale context goed kennen en betrokken zijn bij initiatieven van bewoners het basis vertrouwen tussen het Jeugdteam en bewoners voedt. Empowerment en activering van mensen die aan de marge staan, door aan te sluiten bij hun eigen wensen en ambities, is een belangrijke manier voor het Jeugdteam

om in de wijk aanwezig te zijn en om een vertrouwensrelatie met bewoners te bouwen. 'We zijn er, we zijn onderdeel van de wijk en we doen mee' is wat het Jeugdteam uitstraalt naar bewoners.

De sociale context rondom een gezin is daarom niet alleen belangrijk om in beschouwing te nemen in een begeleidingstraject (in de negatieve en positieve zin die we in het vorige

"Zorgen voor gezinnen betekent ook: De wijk meer geven, om de mogelijkheden van gezinnen te vergroten" (Medewerker Jeugdteam)

paragraaf hebben genoemd) maar kan ook zelf het doel worden van een bredere interventie, bijvoorbeeld wanneer meerdere gezinnen rondom een school met een zelfde problematiek blijken te worstelen

Drie interventielagen

Deze werkwijze vertaalt zich naar drie interventielagen: 1. Gezinsgerichte hulpverlening; 2. Groepsaanbod op maat en 3. Investeren in leergemeenschappen. Met deze drie lagen bouwen wij een samenhangend systeem van ondersteuning die vanuit een sterke preventieve basis in de wijk doorwerkt richting individuele hulp of gezinsgerichte hulp bij zware problematiek. De drie lagen staan niet los van elkaar, maar elke laag geeft voeding aan en wordt versterkt door de andere lagen. Vanuit de zorg voor gezinnen ontstaan vaak nieuwe ideeën voor wijkgerichte groepshulpverlening, en op wijkniveau worden voorwaarden geschept om gezinnen die een begeleidingstraject krijgen nieuwe mogelijkheden te bieden.

Leeswijzer

Drie interventielagen

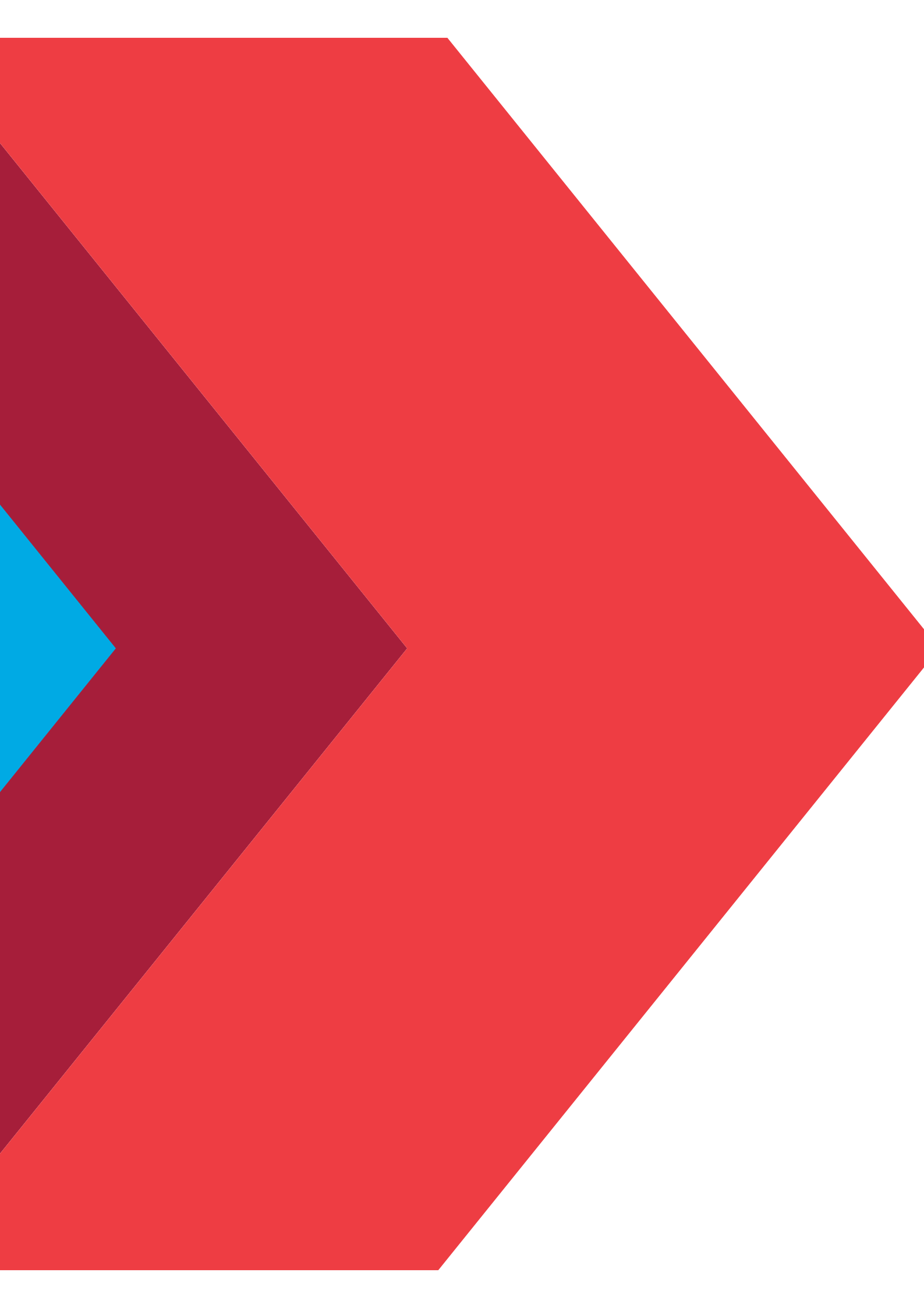

In het volgende zullen wij eerst ingaan op onze wijkgerichte aanpak en de algemene visie die hieraan ten grondslag ligt. Ook staan wij stil bij het belang van diversiteit in ons team. Daarna gaan we in op hoe dit zich vertaalt in de drie lagen: De zorg voor gezinnen, het groepsaanbod en het ontstaan van leergemeenschappen in de wijk. Als laatste zullen we nog enkele extra projecten en activiteiten uitlechten, die onze specifieke wijze van zorgen 'voor de wijk, samen met de wijk' verder illustreren.

Deze methodiekbeschrijving is geschreven door het Jeugdteam in samenwerking met Elena Ponzoni (Research for Inclusion). Management en medewerkers van het Jeugdteam hebben hun werkwijze beschreven door middel van schriftelijke documenten en interviews, die vervolgens door Research for Inclusion in nauwe samenwerking met het management zijn verwerkt in de tekst. Ook hebben ouders die door het Jeugdteam begeleid wordt en informele werkers die met het Jeugdteam samenwerken een bijdrage geleverd door middel van interviews.

BEGINSELEN VAN DE WIJKGERICHTE AANPAK

Beginnelen van de wijkgerichte aanpak

De teamleden zijn aanwezig in de wijk, zetten activiteiten of projecten op om de wijk te versterken en ondersteunen bewoners in het realiseren van eigen projecten voor de wijk. Het monitoren van spanningen of gemeenschappelijke problemen, het verbinden van mensen die iets voor elkaar kunnen betekenen, het stimuleren van positieve ontwikkelingen en van vrijwillige inzet in de wijk helpt met het bestrijden van algemene problemen zoals sociaal isolement en fragmentatie.

Er voor de wijk zijn betekent ook de wijk bij elkaar krijgen, of, zoals de coördinator van het Jeugdteam Monique Beuk het verwoordt: 'Er gezamenlijk onze wijk van maken'. Koppelingen

maken tussen mensen die elkaar niet makkelijk tegenkomen (of elkaar wel tegenkomen maar geen echt contact met elkaar maken), maar die mogelijk elkaar wél wat te bieden hebben. Denk aan jongerenorganisaties uit verschillende etnische groepen die met vergelijkbare problematiek bezig zijn maar dit van elkaar niet weten; vrouwen die met isolement te kampen hebben maar niet buiten de eigen kleine kring komen; of kinderen met een beperking, die onder andere door praktische/logistieke hobbels weinig kansen hebben om met andere kinderen te spelen. Voor al deze groepen zet het Jeugdteam zich in om verbinding te bevorderen, gezamenlijke activiteiten op te zetten en ontmoetingen te organiseren.

(Uit het boek Decentraal. De stad als social laboratorium, van Nico de Boer en Jos van der Lans, 2014)

"Niemand in Poelenburg kijkt er vreemd van op dat de coördinator van het Centrum Jong [tevens manager van het Jeugdteam] meedenkt over de inrichting van een braakliggende groenstrook – en eigenlijk is dat heel prachtig. Precies daar ligt namelijk de sleutel tot de professionaliteit die nodig is in het sociale laboratorium dat de stad aan het worden is. [...] De kern van de sociale professionaliteit is dat ze bij het dagelijks leven [van burgers] aansluit en ambachtelijk bijdraagt aan noodzakelijk onderhoud en herstel." (p. 55)

"Hoe kan je in de praktijk een verbindende rol spelen in de wijk? Een mooi voorbeeld uit enkele jaren geleden, toen we het wijkgerichte werken aan het opzetten waren: Ik ben toen langs gegaan bij een aantal organisaties van jongeren met verschillende etnische achtergrond (twee Turkse en een Afrikaanse) die geen contact met elkaar hadden en gevraagd wat ik voor hen kon betekenen. Bij allen bleek behoefte te zijn aan een betere kennis van de sociale kaart. Samen zijn we de wijk ingetrokken en langs allerlei instanties geweest. Een ontzettend leuke ervaring. De jongeren ontdekten dat ze met de zelfde problemen bezig zijn en dat zij veel meer gemeen hebben dan ze dachten. De politie ontdekte met verbazing dat deze jongeren mee konden helpen aan complexe problemen in de wijk, zoals het gebrek aan begeleiding voor jongeren die uit de gevangenis terug in de wijk komen. De jongeren uit de organisaties hebben persoonlijk kennis gemaakt met allerlei mensen en organisaties bij wie ze terecht kunnen met vragen."

(Monique Schweitz, Teammanager Jeugd Zaanstad Zuid)

“Soms speelt er iets in de wijk waarvan de kinderen wel iets van meekrijgen, of waarvan ze zelfs onderdeel zijn, maar dat ze zelf niet zo goed kunnen duiden. Dan kijken we samen in de training naar hoe zij hier tegenaan kijken en helpen we hen om met hun emoties om te gaan. Dit doen we graag in combinatie met sport. De ene keer met voetbal, de andere keer met bootcamp” (Gezinscoach)

Onderdeel van onze wijkgerichte aanpak is ook het aanbod van collectieve vormen van ondersteuning, zoals groepstrainingen, zowel voor kinderen als voor volwassenen en het ondersteunen en voeden van leergemeenschappen van ouders. Dit groepsaanbod is op maat gemaakt, vaak in samenspraak met sleutelfiguren en sluit aan bij wat de kinderen of ouders meemaken in de wijk (zie hoofdstuk Groeps-begeleiding). Een specifieke gebeurtenis of situatie –zoals het sluiten van een school of een langdurig conflict onder bewoners—kan de aanleiding vormen om een bepaalde training aan te bieden. De aanleiding kan ook een (terugkerende) vraag zijn van de gezinnen die gebruik maken van onze ambulante hulpverlening. Zo biedt het team emotietrainingen voor kinderen, waarin zij leren omgaan met emoties die te maken hebben met de thuis-situatie, maar ook met de situatie in de wijk.

Preventie en outreachend werken

In zijn boek *Eropaf!* (2010) stelt Jos van der Lans dat het hulp bieden aan individuen én het verbeteren van de sociale omstandigheden weer onderdeel moeten worden van een enkel professioneel basisprofiel. Dit in tegenstelling tot de decennia voorafgaand de transformatie van het jeugdveld, waarin het eerste zich kristalliseerde tot de taak van maatschappelijk werkers, en het tweede in dat van opbouwwerkers. Wij onderschrijven zijn stelling dat “de kunst om mensen met elkaar te verbinden, gaat over individuen én hun sociale netwerken¹”, en zien daarom onze preventieve taak als gericht op individuen, gezinnen, groepen én op de wijk als geheel.

Uit onderzoek van Omlo blijkt dat outreachend werken op termijn veel kosten kan besparen (Omlo 2017). Zijn bevindingen laten ook zien dat veel wijkteams hier niet voldoende aan toekomen, onder andere door een gebrek aan visie. Wat men onder outreachend werken verstaat en wat de beweegredenen zijn om zo te werk te gaan, kan namelijk sterk variëren. Omlo onderscheidt verschillende modellen van outreachend werken. Ons werk reflecteert vooral twee van de door Omlo genoemde modellen: 1. Het verbindende model – Deze is gericht op het vergroten van sociale samenhang. Professionals trekken de wijk in om de bronnen van informele steun die hier aanwezig zijn te activeren en te versterken. “De focus ligt op het aanspreken van aanwezige, maar

1 <https://www.socialevraagstukken.nl/34>

nog onvoldoende benutte krachtbronnen in en rondom een lokale gemeenschap" (p.11). 2. Het presentiemodel. Andries Baart heeft de inmiddels welbekende 'presentiebenadering' ontwikkeld, die draait om de aanwezigheid van professionals in de wijk als een vanzelfsprekend aanspreekpunt. Door op een

aandachtige en sensitieve manier veelvuldig aanwezig te zijn raakt de professional vertrouwd met de wijk, kan hij/zij veel signalen opvangen en wordt ook makkelijker als een vertrouwenswaardige partij gezien wanneer bewoners hulp nodig hebben (p.12).

Het team als levend onderdeel van de wijk

Om het sociale (en pedagogische) klimaat te versterken is het belangrijk om samen met bewoners en andere organisaties aan concrete vraagstukken te werken: Armoede; vuil op straat; polarisatie ('wij-zij dynamiek') zijn enkele voorbeelden van thema's die voor alle bewoners relevant zijn en rondom welke meerdere partijen zich activeren. Door samen met andere partners initiatieven zoals de 'dialoogtafels' en de 'krant voor Poelenburg' te realiseren, draagt het Jeugdteam bij aan het bundelen van krachten van bewoners rondom deze vraagstukken. Ook 'Vrouwenkracht', een initiatief om vrouwen uit de buurt die iets voor andere vrouwen willen betekenen bij elkaar te brengen, past in dit rijtje. Vrouwenkracht is een platform waar nieuwe ideeën ontstaan voor de wijk, maar tegelijkertijd is het een netwerk voor informele zorg voor elkaar én een groep voor ontspanning en leuke activiteiten. De dialoog tussen leden van het Jeugdteam en bewoners vanuit deze activiteiten vertrekt vanuit een reflectie op de eigen emotie en mogelijkheden. Bijvoorbeeld: "Hoe voel je je in de wijk, hoe voel je je verbonden met de wijk, met je burens, wat kan je concreet gaan doen?" En mondt uit in plannen die het Jeugdteam helpt vorm te geven en tot bloei te brengen.

Hierbij werken wij nauw samen met onze partners in de wijk: Wij stellen een wijkplan op samen met het Sociale Wijkteam; ook maken wij een gezamenlijk plan van aanpak met het Centrum Jong, het Sociale Wijkteam en het onderwijs. Daarbij sluiten we aan bij een plan van het Centrum Jong om met jonge ouders in gesprek te komen over punten als taal, hechting, opvoeding. Ook zitten we samen met de Gemeente Zaanstad, Sociaal Wijkteam, Politie en Boa in het Jongerenennetwerk.

Het team werkt met de wijk, voor de wijk, maar is ook aanwezig in de wijk en wil graag gezien worden als een onderdeel ervan. Al wonen de meeste van ons niet in de wijk, voelen wij ons wel met de wijk verbonden. Zo werken wij aan informele contacten tussen bewoners

en teamleden, ook buiten onze rol als hulpverleners om. Een voorbeeld hiervan is ons initiatief 'Jeugdteam in beweging', waarmee wij in de wijk sporten. Eerder hebben medewerkers van het Jeugdteam samen wekelijks gesport in een nabij liggend veldje, samen met een aantal moeders uit de buurt. Op dit moment volgen wij samen boks lessen in de lokale sportschool, waar we ook veel bewoners tegenkomen. Alleen al het zelf rondlopen 'met een rood hoofd' helpt om vanuit een andere positie naar de wijk te kijken en met bewoners in contact te komen.

'Bewustwording in actie'

Een aantal thema's dat in de wijk aangepakt moet worden heeft ook te maken met gedragsverandering en bewustwording van bewoners. Denk bijvoorbeeld aan vraagstukken rondom overgewicht of vaderbetrokkenheid. Mensen bewust maken van het belang hiervan heeft ook altijd een kritische lading: Wat beter moet, gaat in feite nog niet goed genoeg. Maar deze impliciete kritiek kan ook verlamrend werken en de afstand tussen het Jeugdteam en bewoners vergroten. Daarom investeert het Jeugdteam in 'bewustwording in actie'. Dit betekent:

1. Een praktische mogelijkheid scheppen voor gedragsverandering.
2. Mensen aansporen om hier gebruik van te maken
3. Pas nadat bewoners hiermee aan de slag zijn gegaan het gesprek aangaan over waarom dit zo belangrijk is en dit gesprek gebruiken als basis voor kennisoverdracht.

Het idee van 'bewustwording in actie' kan zowel relevant zijn in individuele begeleiding als in activiteiten met groepen.

Een mooi voorbeeld hiervan is de activiteit 'Vader en Zoon Zwemmen', die wij vorig jaar georganiseerd hebben in samenwerking met de jongeren organisatie Siaz. Samen met deze organisatie, verbonden aan de Turkse Sultan Ahmed Moskee, hebben wij gratis zwemmen aangeboden voor vaders en zonen, om vaderbetrokkenheid te stimuleren. Met deze activiteit hebben we een vruchtbare basis geschept om vervolgens met de vaders in gesprek te komen over de vaderrol en het belang om tijd door te brengen met je zoon. Het belang van mannelijke rolmodellen en de verschillende aspecten van het vader zijn komen hierbij aan de orde. Deze vaders worden met deze activiteit niet aangesproken worden als 'vaders die het niet goed doen' maar juist als vaders 'die iets heel goeds gedaan hebben'.

Waarom deze aanpak?

Onze wijkgerichte aanpak is zeer tijdsintensief en vergt veel van medewerkers van het Jeugdteam. Daarom is het van belang om stil te staan bij waarom wij deze aanpak nodig achten. Wij ondervinden in levende lijve de noodzaak en ook de effectiviteit van een sterke wijkgerichte benadering. Ten eerste omdat de problematiek die wij in veel gezinnen tegenkomen gelijkenissen vertoont, zoals bijvoorbeeld sociaal isolement, overgewicht of te weinig bewegen. Het opgroeien in een wijk waar een hoog niveau is van armoede en werkloosheid betekent bijvoorbeeld ook dat er weinig rolmodellen zijn, weinig voorbeelden die kinderen voorhanden hebben bij het dromen over een succesvolle loopbaan. Deze problemen gezamenlijk aanpakken loont: het reikt vaak verder en heeft duurzamere gevolgen dan in elk gezin apart het probleem aan te pakken.

Ten tweede omdat investeren in verbinding in deze wijken een directe investering betekent in het welzijn van kinderen: Wij zien in onze begeleidingstrajecten dat sociale spanningen, uitsluiting en sociale fragmentatie een zware druk leggen op de schouders van kinderen en ouders die in deze context moeten opgroeien en opvoeden. Zorgen voor deze kinderen en hun gezinnen vanuit de basis betekent ook deze ondermijnende processen in de wijk tegengaan.

Ten derde is in wijken met een grote sociale problematiek vaak spraken van een wijdverspreid wantrouwen tegenover de jeugdhulp. Het vertrouwen winnen van bewoners

is essentieel en dit gaat makkelijker wanneer het Jeugdteam als partij gezien wordt die op een positieve manier bijdraagt aan de wijk en bewoners versterkt. In een groep leren lijkt in deze context ook vaak makkelijker dan via individuele ondersteuning: door een gezamenlijk proces van bewustwording kan vaak schaamte overkomen worden (zie ook Ponzoni 2016, p. 83-85)

Over de onzichtbare inspanning van een topsporter

Investeren in de kracht van de wijk betekent ook een positieve taal hanteren. Wij proberen zowel met bewoners als met onze partners te denken en praten in termen van mogelijkheden, om vervolgens onze praktijk te buigen naar deze mogelijkheden op een zo flexibel mogelijke manier (zie onder 'De vloeibare aanpak'). Dit kan als bijeffect hebben dat een belangrijk deel van ons werk onzichtbaar wordt, met name als het gaat om de zware problematiek die wij treffen in veel gezinnen die wij begeleiden. De werkwijze die wij in deze methodiek beschreven beschrijven vergt een lange-adem inspanning van de teamleden, waar veel werk en oefening voor nodig is. Net als bij een topsporter alle moeite die achter een vloeibare beweging zit onzichtbaar blijft voor de toeschouwer, zo vergt een positieve wijkgerichte aanpak in een wijk waar veel (zware) sociaaleconomische problematiek is veel onzichtbare arbeid.

Grondregels

De grondregels van onze aanpak zijn de volgende:

1. Balans tussen wijkgericht en gezinsgericht werken

Begeleiding van gezinnen en versteking van de wijk zijn even belangrijk. Investeren in wijkgerichte activiteiten loont op de lange termijn (óók voor gezinnen die meer ondersteuning nodig hebben) en moet dus, zelfs bij beperkte middelen en tijd, niet ondergeschikt zijn aan de begeleiding van individuele gezinnen.

2. Altijd positief benaderen

Zowel in de ondersteuning van gezinnen, als in de activiteiten voor de wijk, gaan we altijd eerst uit van wat wél goed gaat en wat wél kan. Het versterken van wat goed gaat biedt een vruchtbare basis voor verandering en ontwikkeling, óók in het geval van complexe (gezins)problematiek.

3. Informele zorg voor de wijk versterken en hiermee samenwerken

Dat veel mensen iets willen doen voor de wijk is een grote kracht. Wij zien het als onze taak hun inzet en initiatieven te versterken en met elkaar te verbinden.

4. Altijd vertrekken vanuit het perspectief van de bewoner

Elke ervaren professional heeft eigen ideeën over hoe het beter kan en ziet bepaalde mogelijkheden voor ontwikkeling. Toch loont het om vanuit de ideeën en het initiatief van bewoners te vertrekken, om vervolgens de eigen expertise te gebruiken als verrijking en versterking hiervan. Aansluiten bij een spontane beweging, om vervolgens de impact en richting hiervan uit te bouwen, werkt beter dan zelf iemand in beweging proberen te krijgen.

5. In de haarvaten van de wijk zitten

Om de wijk daadwerkelijk te kunnen versterken is het van belang om volop aanwezig te zijn in de wijk; zichtbaar en herkenbaar te zijn voor bewoners; persoonlijke contacten te leggen met bewoners-initiatieven, organisaties en sleutelfiguren en daarnaast ook om zelf de wijk goed te kennen. Veel tijd investeren in fysieke aanwezigheid en contact met de wijk is ook nodig om signalen op te kunnen vangen over wat er speelt in de wijk en deze signalen goed te kunnen interpreteren.

Verbinding met informele werkers

Deze principes nastreven kan niet zonder verbinding met informele werkers (Ponzoni 2012; Ponzoni e Distelbrink 2016). Informele werkers zijn ál die bewoners die zich actief inzetten voor de wijk, al dan niet vanuit een vrijwilligersorganisatie. Voorbeelden van informele werkers zijn voorzitters of kaderleden van jongerenorganisaties; vrouwenorganisaties of migrantenorganisaties; mensen die op vrijwillige basis een maatschappelijke rol uitoefenen vanuit een moskee of een kerk; sleutelfiguren in de wijk en bewoners die veel informele zorg leveren aan gezinnen. Als Jeugdteam zien wij het als onze taak om samen te werken met informele werkers en veel te investeren in deze

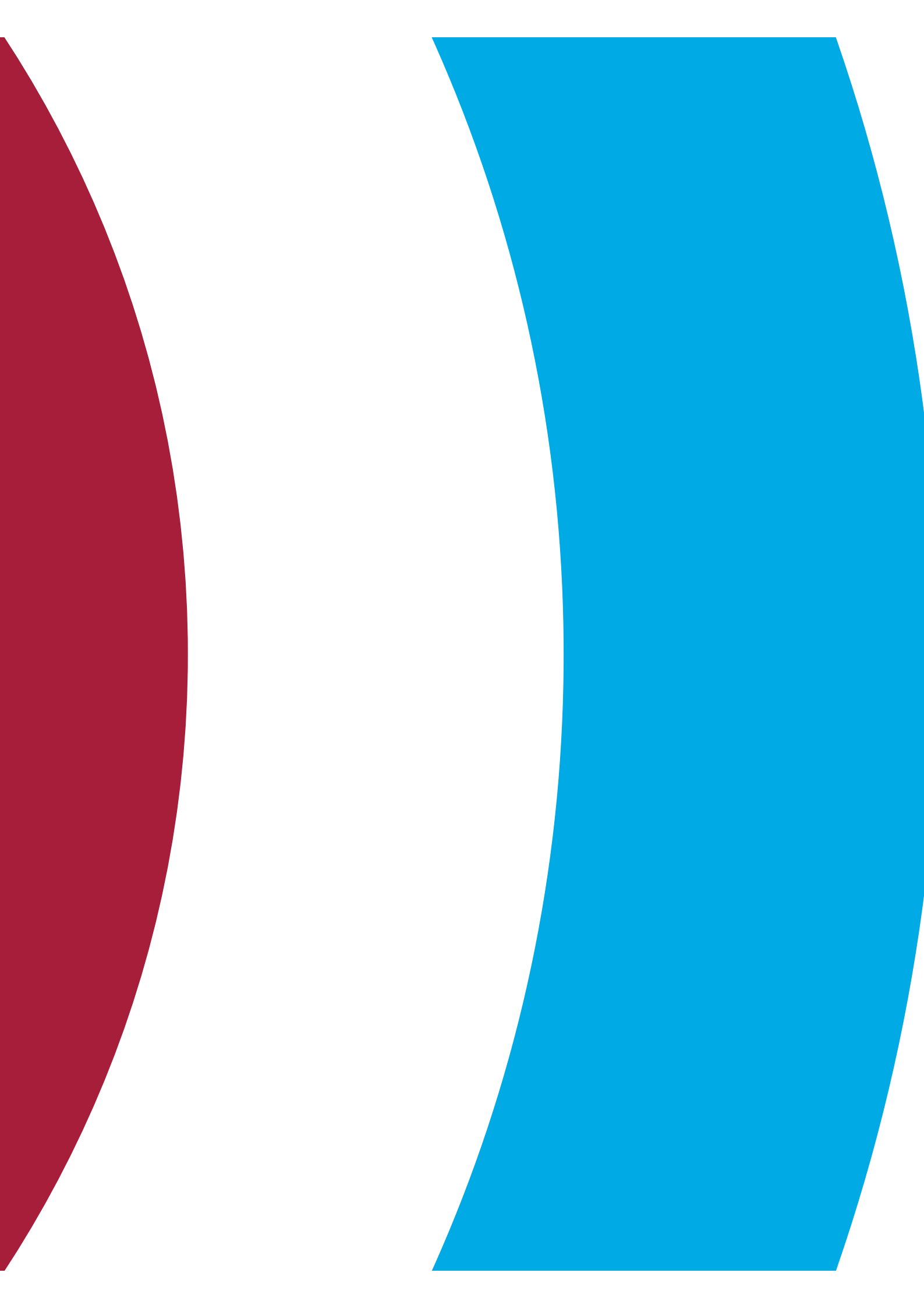
samenwerking. Samenwerken betekent ons samen inzetten voor het versterken van de wijk en het aanpakken van spanningen of problemen; het oppikken van signalen en hier iets mee doen. De samenwerking met informele werkers kan verschillende vormen aannemen, maar sluit altijd aan op wat informele werkers zelf al proberen te bewerkstelligen in de wijk; de inspanningen die zij al eerder geleverd hebben en hun ambities voor de toekomst. Het Jeugdteam helpt informele werkers hun ideeën te verwezenlijken, of ondersteunt lopende initiatieven. Signalen van informele werkers zijn voor ons ook een belangrijke bron van kennis voor het bieden van passend aanbod voor de wijk.

Een voorbeeld van samenwerking met informele werkers zijn de moedergroepen die onder leiding van een sleutelfiguur uit de wijk elke dinsdag bij ons bij elkaar komen. Een ander voorbeeld is onze samenwerking met de zelforganisatie Mozaïek, opgezet door Syrische vluchtelingen. Beide voorbeelden worden later beschreven, in het hoofdstuk “Leergemeenschappen opzetten en voeden”. In onze relatie met informele werkers in de wijk proberen wij te pendelen tussen verschillende soorten rollen, die keer op keer aansluiten bij de verwachting van informele werkers en wat zij proberen te bewerkstelligen. Daarbij investeren we onder anderen in:

- **Versterken**
Wij denken mee met en bieden herkenning aan mensen die iets positiefs willen doen voor de wijk. Vertrouwen in jezelf en in elkaar is de basis van sociale betrokkenheid en van veranderingskracht.
- **Faciliteren**
Tussen idee en realisatie zit vaak een lange weg, waarop initiatiefnemers tegen allerlei hobbels kunnen aanlopen (denk aan ruimte vinden, subsidieaanvraag schrijven, logistieke problemen) die soms demotiverend kunnen werken. Wij bieden concrete ondersteuning aan bewoners om hun ideeën te verwezenlijken.
- **Verbinden**
Wij benaderen de wijk als een gemeenschap, niet alleen als een verzameling van gemeenschappen. Het team waardeert en werkt samen met bestaande groepen en organisaties die iets positiefs doen voor de wijk en streeft hiernaast naar verbinding van verschillende initiatieven en groepen met elkaar.
- **Verduurzamen**
Hoeveel kracht er ook zit in informele initiatieven, ze blijven altijd kwetsbaar als het gaat om bestendigheid op de lange termijn, omdat ze afhankelijk zijn van personen die zich vrijwillig inzetten. Soms is het nodig nieuwe mensen te ondersteunen de oude draad weer op te pakken, om de bestaande kracht in de wijk te waarborgen. Het nét op het juiste moment een duwtje in de rug te geven, behoort ook tot de rollen die wij spelen in de wijk.
- **Initiëren**
Even belangrijk zijn de wijkgerichte initiatieven die het jeugdteam zelf opzet, al dan niet in samenwerking met informele werkers. Deze initiatieven zijn altijd gericht op het verbinden van mensen met de wijk; het bieden van kansen aan minder bevoordeelde bewoners, en het aanpakken van specifieke thema's die in de wijk (op een bepaald moment) spelen.

**GERICHT EN
FLEXIBEL**

Gericht en flexibel

Een belangrijke kracht van onze aanpak ligt in de flexibiliteit en de ruimte voor 'improvisatie' die het management van het team schept. Dit betekent dat onze teamleden veel ruimte krijgen voor eigen inbreng en voor het inspelen op steeds nieuwe ontwikkelingen in de wijk. Deze ruimte bestaat wél in de duidelijke structuur van bovengenoemde uitgangspunten, waardoor het Jeugdteam erin slaagt om op een doelgerichte en coherente manier resultaten te bereiken.

Meerstemmig team met gedeelde passies

Het Jeugdteam Pelders-Hoornseveld-Poelenburg bestaat uit hulpverleners met verschillende culturele en professionele achtergronden. Onze gezinscoaches hebben onder andere Turkse, Surinaamse, Marokkaanse, Afrikaanse en Indische achtergronden. Ook hebben wij genderdiversiteit in ons team en, zoals in veel wijkteams, een diversiteit aan expertises. Hiervoor hebben wij bewust gekozen: Wij zien diversiteit als een rijkdom. Hiermee hebben wij meer voor het oog dan alleen een diversiteit aan achtergronden. Juist de meerwaarde van (en ruimte voor) verschillende perspectieven staat centraal in onze aanpak. Tegelijkertijd hebben de leden van ons team sterke gedeelde passies en overtuigingen die hen binden, en waardoor ze bondgenoten kunnen zijn in hun streven om de wijk te versterken. Alle leden van het team delen bijvoorbeeld de overtuiging dat het versterken van het sociale (en pedagogische) klimaat in de wijk een cruciaal onderdeel is van de zorg voor jeugd en gezin, die ten goede komt aan alle gezinnen, en ook een positieve basis vormt voor het begeleiden van gezinnen die ondersteuning nodig hebben.

Waarom divers

Voor ons Jeugdteam is het van belang om een afspiegeling te zijn van de diverse wijk waar wij een organisch onderdeel van willen zijn. Maar ook om van elkaar te kunnen leren en samen vorm te kunnen geven aan een effectief systeem van lerend werken is diversiteit van groot belang. Bijvoorbeeld als het gaat om de interpretatie van de problematiek in een gezin. Bij casuïstiekbesprekingen kunnen teamleden zich vanuit hun eigen verhaal of achtergrond op verschillende manieren inleven en verbinden met de leefwereld van kinderen en hun families. Zie bijvoorbeeld het kader 'Niet in een kramp schieten'. Een ander voorbeeld betreft begrip van het familiesysteem.

"De diversiteit in ons team zorgt voor meer acceptatie en meer aansluiting bij de gezinnen, omdat ieder van ons zo verschillend is. Je ziet dat ze bij sommige organisaties helemaal synchroon bewegen, iedereen heeft dezelfde stijl. Bij ons is dat niet zo. Wij kiezen de gezinnen op basis van het verschil: 'Ik vind dat dat gezin bij jou past'. Je voelt je hier thuis, ook met je gevoelens, je hoeft niet te doen alsof" (Gezinscoach)

Niet in een kramp schieten

“Diversiteit is van waarde voor het vergroten van ons inlevingsvermogen en begrip voor wat er in de wijk of een gezin gebeurt. Bijvoorbeeld als het gaat om het slaan van kinderen. We zien in de praktijk dat aan onze hulpverleners met een migratieachtergrond sneller wordt verteld als dit thuis gebeurt, waardoor zij dit samen met het gezin kunnen aanpakken. Hulpverleners die hier in hun eigen sociale omgeving nooit mee in aanraking zijn gekomen, schieten sneller in een kramp en gaan soms daarbij ook overhaast handelen. Gezinscoaches met een achtergrond in een cultuur waarin slaan normaler wordt gevonden, zijn vaak in staat om te kijken naar wat de bron is: Waarom gebeurt het? Zij treden dan in gesprek met ouders over wat zij hiermee proberen te bereiken, laten hen reflecteren op de negatieve consequenties hiervan voor het welzijn van hun kind. Wat zijn alternatieven die beter zijn voor het kind en voor de relatie tussen ouders en kind? Vaak lopen de emoties hoog op in het gezin. Ook aan onze kant is er uiteraard een hoge urgentie om het slaan tegen te gaan, maar je moet een zekere rust vinden in jezelf om aan tafel te durven zitten en het gesprek te kunnen voeren, en door te kunnen vragen” (Teammanager Jeugd)

Is er een sleutel-familielid, misschien wel in het buitenland, die veel te zeggen heeft over de opvoeding? Hoe kom je met deze persoon in gesprek en hoe krijg je zijn/haar goedkeuring?

Een van onze gezinscoaches, die zelf een Afrikaanse achtergrond heeft, benut deze inzichten ook om haar eigen positie in sommige gezinnen te framen. Door vanuit dit systeemperspectief te kijken en door haar persoonlijke kennis van de culturele context, kan zij bijvoorbeeld een niche vinden in het familiesysteem en zich opstellen als ‘de belangrijke zus’ die in dat systeem ontbreekt. Dit kan een doorbraak in de hulpverlening betekenen.

Kortom: de verschillen in achtergrond leiden ook tot verschillende perspectieven op het hulpverleningstraject en tot diverse handelingsmogelijkheden. Het management zorgt voor een werksfeer waarin ruimte bestaat om het over deze verschillen te hebben en hiervan te leren (zie kader “Meerstemmig organiseren”).

Verdieping: 'Meerstemmig organiseren'

De voordelen van diversiteit binnen organisaties worden al decennia beschreven. Hier bestaan veel argumenten voor, zowel vanuit maatschappelijk oogpunt (zoals dat mensen ongeacht achtergrond gelijke kansen moeten hebben op de arbeidsmarkt en dat organisaties een betere afspiegeling van de samenleving moeten worden) als vanuit de 'business case' (dat diversiteit voordelen biedt voor de creativiteit, flexibiliteit en productiviteit van een organisatie). Desondanks blijft daadwerkelijk ruimte maken voor diversiteit binnen een team of organisatie vaak een uitdaging (Ghorashi en Ponzoni 2014). Uit onderzoek blijkt dat organisaties die van oudsher homogeen zijn en een betere afspiegeling willen worden van de samenleving –of dat nou om gender, etnische afkomst of andere kenmerken gaat—hier niet altijd goed in slagen, ondanks alle goede intenties (Nieves & Andriessen, 2010). Welzijnsorganisaties en jeugdvoorzieningen zijn hier geen uitzondering in. Het smeden van een heus diverse organisatie, gaat verder dan het werven van medewerkers met verschillende achtergronden, hoewel dat laatste ook zeker van belang is. Het gaat er ook om dat verschil daadwerkelijk 'een verschil kan maken' en een verrijking is van de manier waarop wij te werk gaan. Onze benadering kan het beste beschreven worden met het begrip 'meerstemmigheid' of 'meerstemmig organiseren' (Jansens & Steyaerd 2001). Meerstemmig organiseren betekent onder andere dat de mindset binnen een organisatie erop gesteld is om veel ruimte te geven aan verschillende perspectieven en om te reflecteren op het dominante perspectief (wat we al vanzelfsprekend beschouwen). Dat betekent dat wij actief op zoek gaan naar wat we van elkaar kunnen leren. Bijvoorbeeld door elkaars aanpak structureel te bevragen ('heb je daar al aan gedacht?', 'je zou dit ook anders kunnen zien') en aan de hand hiervan proberen beter aan te sluiten met de leefwereld van verschillende bewoners. Vanuit deze basis kunnen wij ook makkelijker met de ouders een gesprek aangaan over waarden en over de verschillen in opvatting over wat goed ouderschap is.

ZORGEN VOOR GEZINNEN

Zorgen voor gezinnen

De hulpverlening aan en begeleiding van gezinnen beslaat een groot deel van de activiteiten van het Jeugdteam. Wij begeleiden op dit moment ongeveer 400 gezinnen per jaar. Zoals in de inleiding is vermeld, is het houden van een balans tussen het versterken van de wijk en de hulpverlening aan gezinnen een pijler van onze aanpak. Desondanks is de caseload voor individuele hulpverlening aanzienlijk, mede door de concentratie aan gezinnen met zware problematiek in ons wijkgebied. Het behouden van de bovengenoemde balans is daarom een uitdaging die een grote druk legt op alle teamleden.

Essentieel voor onze aanpak is het integrale werken als werken en denken 'rondom het kind en het gezin', dat in de inleiding werd geïntroduceerd. Dit idee behelst: 1. Het feit dat het leven en de behoefte van de persoon zelf als startpunt dient voor een begeleidingstraject waarin professionals in een sluitende cirkel

met elkaar samenwerken, en 2. Het kijken naar het kind en het gezin als onderdeel van de bredere sociale leefomgeving.

Dit vertaalt zich naar een aantal beginselen die we hieronder breder omschrijven. Onze specifieke werkwijze is eerder in kaart gebracht in het rapport 'Wat gaat goed in jullie gezin?' (van Leeuwen en Bellaart 2014). Een aantal hoofdpunten uit dit rapport zal hieronder terugkomen. Ook verwijzen we naar een recent onderzoek van het Verwey Jonker instituut over de meerwaarde van de aanpak van ons Jeugdteam in de GGZ begeleiding (Day et al. 2017). Dit vullen wij aan met recentere ervaringen, die we illustreren met citaten uit vier interviews met ouders die begeleiding krijgen van onze gezinscoaches. Voordat we de basisprincipes van onze aanpak beschrijven introduceren we ook een voorbeeld die onze werkwijze en waarom we deze toepassen goed illustreert.

Voorbeeld: “Van reispasje naar opvoedsteun”

Startsituatie

William Schrikker Groep (Ondertoezichtstelling) meldde de moeder aan bij het Jeugdteam vanwege hun zorgen over de schoolontwikkeling van het 6-jarige zoontje en de opvoeding van twee jongere broertjes. De moeder werkte niet mee en wilde niet praten over opvoeding of haar thuissituatie, waardoor ze langer in ondertoezichtstelling bleef. Zij had weinig vertrouwen in de hulpverlening en voelde zich niet begrepen en steeds gewezen op wat ze niet goed deed.

Inzet van het Jeugdteam

De gezinscoach heeft in de beginfase aansluiting gezocht bij de moeder en haar wensen en haar bredere situatie in kaart gebracht. Zij heeft tijdelijk afstand genomen van de focus op opvoedondersteuning, waar moeder geen meerwaarde in zag, en de moeder gevraagd wat zij zelf belangrijk vond. De moeder kampte met gezondheidsklachten en kon moeilijk omgaan met haar ziekte. Zij had daarnaast veel schulden. Ook bleek zij depressieve klachten te hebben die verbonden waren met de afstand tot haar familie en sociaal netwerk in haar vroegere wijk in Amsterdam Noord. Na verhuizing naar Poelenburg heeft zij haar netwerk en familiebanden grotendeels moeten missen door geldproblemen die het reizen naar Amsterdam onmogelijk maakte.

De gezinscoach heeft samen met de moeder korte termijn doelen opgesteld en concrete hulp geboden met praktische zaken. Het Jeugdteam begon de moeder te vergezellen naar ziekenhuisbezoeken, ondersteunde haar bij gesprekken met artsen en maakte een plan van aanpak gericht op het leren omgaan met haar ziekten en het kunnen vragen om hulp. Ook heeft het Jeugdteam een reispas voor de moeder geregeld zodat zij het contact met haar familie en vrienden in Amsterdam kon herstellen en behouden. Hierdoor verminderde de depressieve klachten. Daarnaast is in samenwerking met het Sociaal Wijkteam een budgetcoach aangesteld voor de moeder die helpt bij de schulden.

Na deze eerste fase kwam er meer rust in haar leven en was tegelijkertijd een sterke vertrouwensband gelegd met het Jeugdteam, omdat de gezinscoach essentiële en praktische hulp had geboden op zaken die voor haar belangrijk waren. Pas in dit latere stadium werd het mogelijk te werken aan opvoedondersteuning.

Uitkomst:

De moeder ziet steeds kleine maar belangrijke resultaten en heeft nu veel vertrouwen in het Jeugdteam gekregen. De relatie met de hulpverlener is warm. In specifieke periodes is er wekelijks contact via telefoon, WhatsApp en komt iemand van het Jeugdteam elke week op bezoek. De moeder voelt zich sterker en bespreekt nu ook opvoedingsvraagstukken. Zij is zo tevreden met de hulp dat zij hier trots over vertelt aan externe hulpverleners en op school, en het Jeugdteam vraagt om aan te schuiven bij afspraken. Hierdoor nemen externe hulpverleners of leerkrachten sneller contact op met het Jeugdteam bij uitdagende situaties met en rondom het gezin.

Basisprincipes van onze zorg voor gezinnen

In onze begeleidingstrajecten gaan wij uit van de wensen en capaciteiten van het gezin en sluiten wij aan bij wat familie of omgeving al doen of kunnen doen. Wij werken hierbij samen met de partners in de wijk: Centrum Jong, Sociaal Wijkteam en Bewonersbedrijf. Maar ook met de specialistische hulpverlening die buiten het Jeugdteam wordt verleend, met het onderwijs, met informele zorg en met andere mogelijke betrokkenen. Wij ondersteunen gezinnen bij gedrags- of emotionele problemen, verstandelijke beperkingen of opvoedingsvraagstukken. Het bovenbeschreven voorbeeld laat een aantal belangrijke aspecten van onze aanpak zien. Wij leggen hieronder de onderscheidende pijlers in het gezinsgerichte werken van ons team uit, en zullen dit voorbeeld daarbij verder uitlichten:

Positief benaderen

In de benadering van gezinnen probeert het team éérst wat goed gaat verder te versterken. Vertrekken vanuit wat iemand goed doet, bevordert niet alleen het (zelf)vertrouwen van mensen en de vertrouwensrelatie tussen gezin en hulpverlener: Het blijkt ook concrete resultaten op te leveren en energie te geven voor het aanpakken van wat minder goed gaat. Het bieden van ruimte aan prestatie en talent (bijvoorbeeld door middel van sport) kan een belangrijk onderdeel zijn van een begeleidingstraject. Een begeleidingstraject kan pas succesvol zijn als mensen zoveel mogelijk in hun kracht gebracht worden. Veel van de jongeren die wij begeleiden hebben in eerste instantie een grote behoefte om een positief zelfbeeld te herstellen en hebben aandacht nodig voor de positieve kanten van

"[Gezinscoach] helpt mij de dingen in perspectief te zetten. Er zijn ook dingen die heel goed gaan: mijn dochters bijvoorbeeld, die studeren en zijn zeer succesvol. Ik ben echt heel trots op mijn meiden!"

(Mevrouw A., alleenstaande moeder met groot gezin met zware problematiek, die zelf ondersteuning krijgt van het Jeugdteam)

"Het belangrijkste is dat ze mij continu het gevoel geven dat het goed gaat komen. Ze zeggen steeds: Niet stressen, het komt goed. Daardoor ga je ook dingen in perspectief zien, je kan ook niet alles hebben van het leven. En er zijn ook wel veel dingen die wel goed gaan: Mijn zoon is een lieve jongen, dat vinden ze ook op school. Hij is beleefd, heeft respect voor mensen. En hij werkt mee, ook met de begeleiding/training. Hij vindt [gezinscoach] ook heel leuk en hij doet zijn best. Thuis gaat het goed, we hebben een goede relatie. Als ik daaraan denk dan voel ik mij wel sterker."

(Mevrouw B., alleenstaande moeder met een puber kind dat door het Jeugdteam begeleid wordt)

hun gedrag. Door eerst te benadrukken wat zij wél goed doen, worden zij versterkt zodat vervolgens de gezinscoach hen kan helpen deze kracht om te zetten naar een plan van aanpak. Vaak geldt dit ook voor ouders.

De 'vloeibare aanpak' ofwel 'salsa dansen'.

Het perspectief en behoefte van de ouder of het kind zelf vormen het startpunt van het begeleidingstraject, waar dit mogelijk is. Dit vergt veel flexibiliteit van geest. De ervaring leert dat meegaan in de vraag van de ouders leidt tot rust, vertrouwen en verminderen van de spanning, waardoor nieuwe ruimte ontstaat om te werken aan een volgende doelstelling, die geformuleerd wordt in een open dialoog tussen gezin en hulpverlener.

Vloeibaar zijn betekent: kunnen meegaan in wat de ouder wil, terwijl de hulpverlener tegelijkertijd ook haar kennis inzet om nieuwe perspectieven in beeld te brengen. Maar ook: oplossingen zoeken in hoeken die niet voor de hand liggen voor de professionele hulpverlener. Soms blijkt waar eerst een intensief begeleidingstraject nodig leek, het aanschaffen van een fiets al een hoop op kan lossen. Deze vloeibare, flexibele wijze van meebewegen met de situatie, noemen wij intern de **'salsa beweging'**. Het voorbeeld "Van reispas tot opvoedsteun" (zie boven) laat duidelijk zien wat dit in de praktijk betekent en wat het op kan leveren. De moeder in dit voorbeeld wil niet meewerken aan opvoedsteun die professionals nodig achten. De vloeibare aanpak betekent in dit geval tijdelijk afstappen van de oorspronkelijke focus (opvoedondersteuning) en ruimte bieden aan de meest urgente behoeftes van de persoon zelf, om pas in een later stadium te werken aan de opvoedsteun. Kleine praktische ingrepen zoals een reispasje aanschaffen kunnen een grote verandering betekenen in het leven van de moeder en de rust terug brengen in haar leven. Hierdoor komt ruimte om andere problemen aan te pakken. Tegelijkertijd wordt er door het luisteren en concreet meegaan met haar eigen vraag een stevige vertrouwensband opgebouwd waardoor de professional in een

hele andere positie komt te staan. (Zie ook De Boer en van der Lans 2014, p. 53 voor een ander goed voorbeeld van onze vloeibare aanpak)

Kleine stapjes maken en erbij blijven.

Het bouwen van een vertrouwensband bestaat vaak uit een langdurig traject waarbij de professional niet uit beeld verdwijnt, zelf wanneer ouders aanvankelijk niet open staan voor hulp. Door gezamenlijk kleine stapjes te zetten in een richting die voor de persoon zélf betekenis heeft, ontstaat het gevoel dat de hulpverlener een bondgenoot is. Het meegaan naar gesprekken met artsen, in het voorbeeld "Van reispasje tot opvoedsteun", geeft de moeder het gevoel dat ze er niet alleen voor staat en dat de gezinscoach naast haar staat en blijft staan. Bij zware problematiek kunnen problemen soms niet (snel) opgelost worden maar blijft de duurzame aanwezigheid en beschikbaarheid van het Jeugdteam van groot belang voor het gevoel van vertrouwen en voor het stabiliseren van de situatie.

Op deze manier bieden wij substantiële steun ook aan gezinnen die normaal snel weer uit beeld zouden verdwijnen (wegens hun eigen weerstand tegen hulp, óf omdat ze steeds overgedragen worden naar andere hulpverlening wanneer er geen direct vooruitgang geboekt wordt). Wij begeleiden bijvoorbeeld een gezin met een zwaar geval van huiselijk geweld. Het gezin probeert al jaren dit probleem aan te pakken en gaat van instantie naar instantie zonder resultaat. Hierdoor heeft het gezin het vertrouwen verloren en willen zij geen ondersteuning meer. Wij zijn nu drie-kwart jaar ondanks de weerstand naast het gezin blijven staan en hebben toch vele kleine stapjes kunnen zetten.

Kijken naar het welzijn van het hele gezin.

De gezinscoach richt zich op het gezin als systeem: Niet alleen het welzijn van de kinderen, maar ook dat van de ouders is van groot belang en is vaak bepalend voor het welzijn van de kinderen. Wij proberen ouders van kinderen die wij begeleiden ook bij onze activiteiten en cursussen te betrekken. Daarnaast is het natuurlijk belangrijk om te kijken naar de bredere context van het gezin. Wie speelt er nog meer een rol? Bij gezinnen met een migrantenachtergrond kunnen banden met familieleden in het buitenland soms ook van grote betekenis zijn. Zoals boven vermeld is de

“Via de school kwam ik bij het Jeugdteam terecht en leerde ik M. en O. kennen die ons nu helpen. Mijn zoon en ik hebben allebei groepstraining maar ook individuele gesprekken. Het is erg prettig dat we beiden begeleiding krijgen en ik zie dat mijn zoon ook erg opkijkt naar M. Voor hem is het een belangrijk mannelijk rolmodel, terwijl op school en bij andere instanties vooral vrouwen te vinden zijn. Voor mij is het vooral belangrijk dat ik echt het gevoel heb dat ze aan mijn kant staan, ze zijn persoonlijk betrokken. Als je het gevoel hebt dat iemand echt het beste met je voorheeft, dan deel je ook alles. Zij stralen uit dat ze jou koste wat het kost gaan helpen. Ze gaan ook mee naar gesprekken op school of naar andere instanties. Als ze bij mij zijn dan heb ik meer kracht dan wanneer ik alleen ga.”
(Mevrouw B., moeder van een jongen die begeleid wordt door het Jeugdteam)

diversiteit in ons team van belang om een breder vizier te krijgen op mogelijke verschillende betekenissen van familierelaties.

Een mooie casus over ons systeemgericht werken bij begeleiding van gezinnen wordt genoemd in Day et. al, 2017 (p. 8): De ‘casus Sergio’ zoals het in dat rapport wordt genoemd, laat zien dat het investeren in het welzijn van en communicatie met een familielid zoals een stiefmoeder, een doorbraak kan betekenen in het traject.

“Vroeger hadden we een kennis die ons ondersteunde, een hele goede vriendin waar we heel vele aan gehad hebben. N. (gezinscoach) werkt met dezelfde warmte, ze voelt niet als iemand van buiten maar als een bekende. Ze geeft mij altijd de ruimte, ik mag haar ook altijd bellen als ik iets nodig heb.”
(Heer D., vader van een kind die begeleiding krijgt van het Jeugdteam)

Zelfonderzoek en reflectie op wat werkt.

Naast het voeren van de gebruikelijke casuïstiek-besprekingen, staan wij als teamleden ook samen stil bij bredere vragen. Zo proberen wij met elkaar te onderzoeken waar de doorbraak ligt van begeleidingstrajecten die in eerste instantie stroef liepen. Wat maakt dat een traject ineens wél gaat lopen?? Kunnen we hier een patroon in zien? Op deze manier worden wij een lerend systeem, ontdekken wij nieuwe aandachtspunten in ons werk, en kunnen wij basisprincipes zoals de ‘vloeibare aanpak’ steeds beter verankeren in onze praktijk. Hierbij komt de diversiteit in ons team ook goed van pas.

Individu-overstijgende problematiek breder aanpakken.

Soms klopt een gezin aan met een probleem waarvan het waarschijnlijk is dat andere gezinnen hier ook mee worstelen. Denk aan een probleem op school waar meerdere kinderen bij betrokken zijn, bijvoorbeeld een uit de hand gelopen situatie van 'sexting'. In dergelijke situaties bekijken wij de zaak vanuit een breder perspectief. Naast de begeleiding van de gezinnen die aan de hand van dit probleem bij het Jeugdteam aankloppen, zoeken wij ook op collectief niveau naar oplossingen. Wij nodigen dan bijvoorbeeld alle ouders van de betrokken kinderen uit om hier gezamenlijk over te praten, voorlichting te krijgen over sociale media, hun eigen oplossingen te delen en uit te wisselen met de school, politie en andere betrokkenen. Wanneer dit nodig is, ontwikkelen wij een groepsaanbod op maat.

De zorg voor gezinnen verbinden met de kracht van de wijk.

In de ondersteuning van gezinnen kijken wij ook altijd naar wat de wijk kan bieden op gebied van informele zorg, sociaal contact en praktische hulp. Zie het voorbeeld in kader: "Steun uit de buurt voor Sara en haar moeder". Ouders die meer sociale contacten in de wijk kunnen gebruiken, brengen we in contact met diverse informele groepen die wij kennen (en waar we soms zelf deel aan nemen, zoals kookgroepen). Dit blijkt in een aantal gevallen het traject te versterken. De uiteindelijke doelstelling is dat je jezelf als professional op den duur overbodig maakt, door de omgeving te versterken. Dat is een lang proces, maar het geeft richting aan ons werk

Sluitende keten

Een sluitende keten maken is essentieel voor een effectieve hulpverlening. Zoals het voorbeeld 'Van reisпас tot opvoedsteun' laat zien,

"Via M. (gezinscoach) kwam ik in contact met een vrouwengroep die elke week samen kookt. Hierdoor voel ik mij minder alleen. Daarnaast werken wij samen aan het contact met mijn kinderen. Ik wil niet meer voortdurend gevechten en ruzie. Het gaat langzaam maar het is minder geworden. Voor 50 % gaat het goed, we hebben minder ruzie."
(Mevrouw C., Moeder die begeleiding krijgt van het Jeugdteam)

is dit veel makkelijker te realiseren wanneer de ouder ook een rol speelt in de verbinding en deze verbinding zelf belangrijk vindt. De moeder uit het voorbeeld vertelt uiteindelijk zelf andere instanties over het traject met het Jeugdteam en brengt hulpverleners met elkaar in contact. Dat gebeurt omdat zij een stevig vertrouwen heeft in het optreden van de gezinscoaches. Vanuit dat vertrouwen ontstaat dus een situatie die de drempel verlaagt voor hulpverleners uit verschillende organisaties om met elkaar samen te werken.

Steun uit de buurt voor Sara en haar moeder

Sara's ouders zijn gescheiden en vinden het moeilijk om met elkaar goede afspraken te maken over verzorging en opvoeding. Wanneer de moeder van Sara tijdens een val met haar fiets een heup breekt, wordt extra ondersteuning van het gezin noodzakelijk. De vader en zijn familie die in de buurt wonen leveren een bijdrage in de verzorging en opvoeding, maar er zijn nog een aantal gaten in het rooster. Hiervoor vroegen wij hulp aan de vrijwilligers van het Bewonersbedrijf in buurtcentrum De Poelenburcht. Sara gaat nu elke ochtend naar de peuterspeelzaal gevestigd in het buurtcentrum. Het Bewonersbedrijf haalt en brengt haar enkele keren per week. Daarnaast gaat iedere dag een vrijwilliger bij moeder kijken voor gezelschap of boodschappen. Een keer per week wordt er gekookt in het buurtcentrum en wordt er een maaltijd naar moeder en dochter gebracht. Met de vrijwilligers uit de buurt hebben we de revalidatieperiode van de moeder van Sara goed kunnen overbruggen. Zowel Sara als haar moeder zijn nu vertrouwd met het buurtcentrum. De moeder loopt nu makkelijker het buurtcentrum binnen (ze kent de vrijwilligsters) en komt vaak naar activiteiten.

Opbrengst

Deze manier van werken verleent ons de mogelijkheid om gezinnen te helpen die anders waarschijnlijk snel weer uit het begeleidingstraject zouden stappen, en die vaak al door een hele reeks aan hulpverleners zijn benaderd, maar die bij deze eerdere pogingen niet hebben meegewerkt. Het onderzoek van Day et al. (2017) naar onze aanpak bij GGZ laat ook zien dat deze benadering loont. De onderzoekers hebben op basis van interviews en een kleine casus analyse onze aanpak onderzocht en concluderen hierbij: "We stellen in alle onderzochte casussen vast dat de professionals er gedurende het traject in slagen een vertrouwensband op te bouwen met de gezinnen. Zelfs de gezinnen die aanvankelijk zeer wantrouwend en achterdochtig tegenover de hulp staan zijn achteraf meestal zeer tevreden met de interventie

van het Jeugdteam (p. 4)." Verder stellen de auteurs vast dat het succesvol opbouwen van de vertrouwensband samenhangt met onze outreachende aanpak.

Het werkelijk verbeteren van de situatie van kinderen en hun gezinnen is niet altijd mogelijk. Waar de omstandigheden een echte verbetering onmogelijk maken, lukt het meestal om de situatie te stabiliseren. Wij moedigen gezinsleden aan om dit ook als een uitkomst te zien. Day et al. ondervinden ook dat "[...] niet in alle gevallen alle problemen zijn opgelost. De gezinnen voelen zich vooral gehoord en er zijn in ieder geval stappen gezet in de richting van een mogelijke oplossing. Er zijn sterke aanwijzingen dat in een aantal gevallen verdere escalatie is voorkomen" (p. 4).

GROEPS- BEGELEIDING

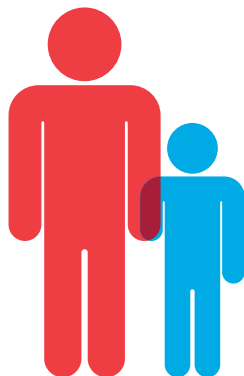

Groepsbegeleiding

Het Jeugdteam biedt een aantal trainingen en cursussen aan voor kinderen, jongeren en ouders. Deze trainingen en cursussen zijn op maat gemaakt, flexibel en snel inzetbaar. Het programma van dit groepsaanbod sluit aan bij wat de kinderen of ouders meemaken in de wijk. Een specifieke gebeurtenis of situatie (zoals het sluiten van een school of een langdurig conflict onder bewoners) kan de aanleiding vormen om een bepaalde training aan te bieden. De aanleiding kan ook een (terugkerende) vraag zijn van de gezinnen die gebruik maken van onze ambulante hulpverlening. Zo biedt het Jeugdteam bijvoorbeeld emotietrainingen voor kinderen, waarin zij leren omgaan met emoties die te maken hebben met de thuissituatie, maar ook met de situatie in de wijk.

TRAININGEN VOOR OUDERS

Mijn kind in de buurt*
Mijn jongeren in de wijk**

TRAININGEN VOOR KINDEREN

Ik en mijn vriendjes (5 -7 Jaar)
Wie ben ik (8-12 Jaar)
Wie ben jij (9-16 Jaar)

* Voor ouders met kinderen van 4-12 jaar

** Voor ouders met jongeren van 12-18 jaar

Workshop op school: ‘Dit zijn wij’

Naast de bovenstaande basistrainingen, ontwikkelen wij vaak aanbod op maat, onder andere voor scholen. Voor scholen met een grote diversiteit onder de leerlingen, waar zorgen bestaan over hun onderlinge acceptatie, biedt het team de workshop ‘Dit zijn wij’ aan. Deze workshop voor de bovenbouw van basisscholen, speelt in op het belang van betekenisvolle uitwisselingen in de klas rondom familiecultuur en rondom de waarden die ieder kind en leerkracht uit zijn familie heeft meegekregen.

Door middel van een voorbereidende huiswerkopdracht worden (groot)ouders en hun kinderen gestimuleerd om met elkaar in gesprek te gaan over hun familieachtergrond. Aan de hand van kaartjes met vragen gaan de kinderen vervolgens op school in kleine groepjes met elkaar in gesprek over hun familiegeschiedenis. De leerkracht doet zelf ook actief mee om hierin een voorbeeld te stellen. De kinderen krijgen een muzikale opdracht waarbij zij de inzichten over zichzelf (en hun familieachtergrond) een plek mogen geven. Onder begeleiding van een producer verwerken de kinderen wat zij kenmerkend vinden voor zichzelf en hun klas in een klassenlied dat ‘Dit zijn wij’ als thema heeft. Zij schrijven de tekst en zingen en spelen het lied zelf.

Hoewel veel scholen zich inspannen om te voldoen aan de opdracht om via passend onderwijs bij te dragen aan de acceptatie van leerlingen met een beperking en aan de sociale en economische integratie van leerlingen met een migratieachtergrond, is het in de praktijk voor de leerkracht vaak onmogelijk om voor ieder kind een veilige plek te creëren. Veiligheid is echter wel een basisvoorwaarde voor kinderen om te kunnen leren en zich te kunnen ontwikkelen.

Door middel van de workshop ‘Dit zijn wij’ luisteren kinderen naar elkaars familie verhalen en leren zij dat er verschillende waarheden en waarden naast elkaar kunnen bestaan. Verhalen delen werkt verbindend en zorgt voor meer harmonie in de klas. De workshop beoogt hierdoor een bijdrage te leveren aan een veiliger klimaat in de school en aan een positieve identiteitsontwikkeling van alle kinderen. De leerkracht krijgt bovendien meer inzicht in de familieachtergrond van de leerlingen en kan hierdoor kinderen en hun gedrag beter begrijpen. De positieve sociale dynamiek die ontstaat tijdens de workshop (nieuwsgierigheid naar elkaars verhaal, luisteren naar elkaar en bewust worden van verschillen en overeenkomsten) kan hij/zij verder benutten om de diverse klas op een positieve manier te begeleiden.

Groepsbijeenkomsten voor kinderen

Het leren omgaan met en praten over emoties is een complex leerproces voor alle kinderen en jongeren. Soms is een steuntje in de rug daarbij van belang. Ons Jeugdteam heeft een basistraining sociale vaardigheden – oorspronkelijk bedoeld voor kinderen die beter voor zichzelf moeten leren opkomen – omgebouwd

tot een pluriforme cursus voor kinderen in verschillende leeftijdscategorieën. Deze is dus niet meer alleen gericht op assertiviteit, maar ook op het leren omgaan met een breed spectrum aan emoties, waaronder boosheid of angst.

Veel kinderen in deze wijk ervaren spanningen: Thuis, bijvoorbeeld door scheidingen; in de buurt, bijvoorbeeld door ruzies tussen (groepen) bewoners; maar ook breder, in het land. Denk hierbij aan de gepolariseerde maatschappelijke context waarin groepen steeds meer tegenover elkaar komen te staan. Deze kan zich in de lokale gemeenschap manifesteren in de vorm van conflicten op school, of in de wijk. Soms weten kinderen zich hier geen raad mee: Thuis praten ze niet over de emoties die hen overvallen. Vaak kunnen zij hier ook geen woorden aan geven, simpelweg omdat de taalvaardigheid daarvoor ontbreekt. Op school worden zij gezien als kinderen met gedragsproblemen.

Deze kinderen bieden wij instrumenten om emoties te leren herkennen en benoemen door middel van spelletjes en oefeningen. Bijvoorbeeld met een Yogaoefening die kinderen leert balans te houden tussen verschillende emoties. We gebruiken onder andere spiegel oefeningen, poppetjes en gebaren, die kinderen die minder taalvaardig zijn in staat stellen om uit te drukken wat ze voelen. Daarbij zoeken wij altijd een balans tussen talige en niet-talige oefeningen, afgestemd op de samenstelling van de groep, maar altijd met een nadruk op taalverwerving. De kinderen ontdekken ook strategieën om zich beter te voelen, bijvoorbeeld door gebruik van muziek en sport. Ze gaan op zoek naar wat ze anders kunnen doen, in hun gezin, op school of met vrijetijdsactiviteiten waar ze blij van worden. Vooral voor jongeren, waarbij boosheid de boventoon voert, blijkt sport een zeer effectief hulpmiddel om te leren omgaan met negatieve emoties.

De groep als meerwaarde

Het aanbieden van deze groepstrainingen is onderdeel van onze missie om het sociale en pedagogische klimaat in onze buurten te versterken. In lijn met onze visie op wijkgericht werken, zijn wij ervan overtuigd dat individuele problematiek die zich in de wijk terugkerend aandient een wijkgerichte aanpak verdient, omdat deze problematiek vaak ook een sociale component heeft. Het blijkt daarbij duidelijk uit de praktijk dat het inzetten op verbinding en het gezamenlijk bespreken van problemen loont, ook bij kinderen. Binnen de groepen ontstaat een veilige sfeer, waarin kinderen met uiteenlopende problemen -van gebrek aan assertiviteit tot woedeaanvallen- elkaar leren ondersteunen en aanmoedigen.

(Trainer van het Jeugdteam)

"Kinderen vertellen in de groep veel meer dan ze één op één zouden doen. Ze helpen elkaar met vragen en herkennen elkaars ervaringen, het is altijd bijzonder om te zien hoe kinderen zich veilig gaan voelen binnen de groep en hoe zij met elkaar praten over gevoelige onderwerpen, zoals pesten op school. Ook helpen zij elkaar met het leren van de juiste woorden die uitdrukking geven aan hun gevoelens, gedachten en gedrag: 'Bedoel je dat?'"

Voor ons als Jeugdteam is het geven van deze groepstrainingen onderdeel van de ontmoeting en de dialoog met de wijk. Niet in de laatste plaats omdat wij door deze groepstrainingen ook zelf veel leren van de buurt en het perspectief van bewoners. De groepstrainingen zijn onderdeel van ons eigen leertraject over hoe wij samen met bewoners bij kunnen dragen aan het welzijn en het toekomstperspectief van alle kinderen.

Groeiende belangstelling van ouders

Terwijl er enkele jaren geleden veel ouders waren (onder andere ouders met een migrantenachtergrond) die met enige scepsis en afstand naar het beschikbare groepsaanbod keken, zien we nu dat vele ouders met uiteenlopende achtergronden een positieve houding hebben tegenover deze trainingen. De belangstelling hiervoor groeit. Dit wil niet zeggen dat ouders geen kritische houding aannemen ten opzichte van de inhoud en focus van de groepen. In tegendeel, verschillende ouders willen hierover graag met ons in gesprek. Een voorbeeld hiervan: Iedere ouder wil graag dat zijn kind zich goed voelt en voor zichzelf kan opkomen. Maar wat verstaat men hieronder en wanneer worden kinderen juist té mondig of zelfs respectloos naar volwassenen toe, door onze training? De behoefte die wij bij sommige ouders ervaren om dergelijke gesprekken met ons aan te gaan, die de kern raken van ons werk, zien wij als een uitzonderlijke kans. Een kans om met de wijk een dialoog aan te gaan rondom de morele aspecten van opvoeding: gedeelde kernwaarden of juist afwijkende ideeën over gewenst gedrag. Dit gesprek willen wij graag een duurzame vorm geven in de toekomst.

Hiermee komen we op ons volgende speerpunt: Het bouwen van partnerschap met (groepen) ouders, dat begon met kleinschalige projecten op school maar zich nu als een olievlek aan het verspreiden is in onze wijken.

LEERGEMEEN- SCHAPPEN OPZETTEN EN VOEDEN

Leergemeenschappen opzetten en voeden

(Monique Schweitz, Manager)

"Een belangrijke missie voor ons is dat pedagogische ondersteuning verankerd raakt in de wijk. Wij proberen daarom het ontstaan van leergemeenschappen te stimuleren door middel van stevige informele netwerken met voeding van professionals. Hierdoor kan je als ouders in de wijk elkaar voeden en verspreiden pedagogische inzichten zich op een organische manier verder"

Actieve inzet van ouders: Van druppel tot vijver

Dat ouders de belangrijkste partner zijn bij de begeleiding van een individueel kind spreekt voor zich. Maar óók het versterken van de wijk is gebaat bij samenwerking en dialoog met ouders die zich actief willen inzetten voor anderen. Wij ontvangen al langer signalen van ouders die zich zorgen maken over de wijk, de klas van hun kind, of de jongeren in hun buurt. Deze ouders willen wij graag ondersteunen, versterken en trainen. Zodat zij bij kunnen dragen aan een beter sociaal klimaat in hun omgeving. Samen met deze ouders pakken we wijkgerichte vraagstukken aan die bij hen leven, verspreiden we informatie en kennis. Door het zichtbare succes van kleine interventies op dit gebied, verspreidt de belangstelling en de bereidheid om mee te doen zich verder in de wijk.

Twee jaar geleden begonnen we met het programma 'Ouders voor ouders', op de Paus Johannes basisschool. Inmiddels doen we dit op verschillende scholen en is er vanuit verschillende hoeken (scholen, maar ook informele netwerken en Moskeeën) steeds meer vraag naar dit type interventie, gericht op het versterken van leergemeenschappen.

'Ouders voor ouders' is een training die ouders ondersteunt die zich actief willen inzetten voor sociale verbinding op school. Dit doen zij door als brug te fungeren tussen school en ouders, de betrokkenheid van andere ouders te vergroten en de school met de wijk te

"Bij de Paus Joannesschool hebben wij een gemixte groep ouders met een diverse etnische en sociaal- economische achtergrond. Deze ouders zijn in 6 bijeenkomsten getraind over hoe zij zich actief kunnen inzetten voor zowel de andere ouders als de school. Wij willen het netwerk van actieve ouders hiermee versterken."
(Medewerker Jeugdteam)

verbinden. Daarnaast worden zij getraind om informatie te verspreiden over pedagogische voorzieningen en een eerste aanspreekpunt te zijn voor ouders of kinderen die tegen vragen of problemen aanlopen.

In de training leren zij meer over de sociale kaart, en over het signaleren van problemen of het benaderen van ouders die weinig binding hebben met de school. Tijdens de bijeenkomsten delen ouders met elkaar hun observaties en komen zij tot kernthema's die zij van belang achten en waar ze zich voor willen inzetten. Een voorbeeld is sociale media, een thema dat erg bleek te leven binnen de Paus Johannes school. Ouders hebben vaak geen grip op wat zich afspeelt achter de telefoon- en computerschermen. Hoe kunnen we kinderen beschermen van fenomenen als 'sexting' of digitaal pestgedrag? Op initiatief van de groep ouders die getraind is, is er op school een bijeenkomst gehouden over sociale media, geleid door een pedagoog van de GGD. De bijeenkomst is gefaciliteerd door de directeur van de school, die een ruimte beschikbaar heeft gemaakt en de bijeenkomst gepland heeft.

Schoolfruit

De pedagogische ondersteuningsstructuur waar wij een impuls aan willen geven met 'Ouders voor ouders' betreft ook de verbinding van de school met de wijk. Samen met ouders leren wij zoeken naar (soms onverwachte) bronnen van verbinding en ondersteuning die aanwezig zijn in de wijk. Een mooi voorbeeld hiervan is de casus 'Schoolfruit': Een zorgpunt van de Paus Johannes school was dat niet ieder kind elke dag fruit mee kreeg van huis. Dit bleek te maken hebben met de hoge armoedegehalte in deze wijk: niet elk gezin kan voor vijf dagen per week fruit voor alle kinderen kopen. De groep getrainde ouders heeft het initiatief genomen om op school een bijeenkomst te organiseren en een lokale supermarkt betrokken bij het zoeken naar een oplossing. Nu sponsoort de supermarkt het schoolfruit, zodat alle kinderen elke dag fruit kunnen eten. Hierdoor is impliciet ook bijdrage gegeven aan een nieuw begrip van het *armoedeprobleem* binnen de school: Een gemeenschappelijk probleem die met gezamenlijke inspanning en verantwoordelijkheid aangepakt moet worden.

Specifieke aard van onze aanpak

Het trainen van ouders of vrijwilligers die een rol kunnen spelen in de pedagogische omgeving is niet nieuw. Vaak is de primaire doelstelling van het trainen van 'intermediairs', zoals zij soms genoemd worden, het vroegtijdig signaleren van problemen en het verbinden van moeilijk bereikbare ouders met de beschikbare pedagogische voorzieningen.

Deze doelstelling is ook voor onze training belangrijk, maar even belangrijk is het voeden van een positieve sociale dynamiek op de school zelf en het bieden van kennis en informatie waar de ouders zelf mee verder kunnen. Idealiter verspreidt deze kennis zich via informele wegen op school. Betekenisvolle verbindingen tussen ouders en school en tussen school en wijk zijn opzich zelf belangrijk. Wij proberen met onze training dus de sociale en pedagogische omgeving *an sich* te versterken. De mogelijkheid tot doorverwijzing staat hier los van. Idealiter wordt de rol van het Jeugdteam zelf op termijn minder centraal of zelfs overbodig.

Olievlek

Na het succes van 'Ouders voor ouders' op de Paus Johannes school zijn wij op verzoek op twee andere scholen ouders gaan trainen, met dezelfde methodiek. Deze groepen ouders worden geïnspireerd door de initiatieven die de eerste groep nam. Zo heeft nu een nieuwe groep ouders een andere lokale supermarkt betrokken bij het leveren van schoolfruit op de eigen school. Kortom: Het voorbeeld van een aantal ouders die zich positief en succesvol inzetten voor de school en voor andere ouders, moedigt anderen aan om hetzelfde te doen en opent hun blik op nieuwe mogelijkheden. Dit is precies de olievlek die wij graag willen

teweegbrengen, en die zich ook werkelijk aan het verspreiden in is de wijk. De volgende drie projecten zijn hier een voorbeeld van.

"Niet kunnen communiceren met je burens is niet leuk. Het is voor ieder van ons goed om naar buiten te komen en te praten met anderen. En alleen koffiedrinken is saai. Als we een interessant onderwerp behandelen leren we ook nieuwe woorden"
(Een vrouw uit de moedergroep)

"Ouders voor ouders is onderdeel van een bredere inspanning van het Jeugdteam om de informele netwerken rondom de jeugd te versterken. Eerder was de uitdaging opvoedondersteuning binnen de school te brengen. Nu gaan wij een stap verder en brengen we juist wat binnen de school ontstaat naar buiten: Ouderbetrokkenheid bij de school breidt zich uit in betrokkenheid van de wijk bij de pedagogische omgeving in en rondom de school. Zo komen minder voor de hand liggende partijen in beeld die wellicht ook een rol kunnen spelen, zoals de lokale supermarkt. Maar misschien ook, wie weet, de kapper, de baas van de gym"
(Medewerker Jeugdteam)

Moedergroepen onder leiding van informele werkers

Een mooi voorbeeld van onderlinge versterking tussen ouders zijn de moedergroepen die wekelijks bij elkaar komen onder de hoede van het Jeugdteam. De eerste van deze groepen begon twee jaar geleden, toen een informele werker uit de wijk, Meri K² ondersteuning vroeg om koffieochtenden te organiseren voor moeders die in isolement verkeren. Zij had al eerder vanuit een voormalige zelforganisatie veel gedaan in de wijk voor vrouwen in een

kwetsbare positie. Bij veel vrouwen om zich heen zag zij een blijvende behoefte om andere vrouwen (met andere moedertalen) te ontmoeten, Nederlands te spreken en kennis en ervaringen uit te wisselen over allerlei onderwerpen. Een tijd lang heeft zij op eigen initiatief en op eigen kracht koffieochtenden georganiseerd voor deze vrouwen, maar om een duurzame vorm te geven hieraan zocht zij ondersteuning. Meri kon veel zelf

² De naam van Meri wordt hier expliciet genoemd op verzoek van de vrouwen van de moedergroep, die bij het afleggen van interviews de voorwaarde stelde dat haar naam duidelijk in het rapport zou staan, als erkenning voor haar werk in de wijk.

bieden, maar had een structuur nodig, een basis van waaruit ze zich zowel praktisch als inhoudelijk gesteund zou voelen.

In gesprek met de Teammanager Jeugd is toen de huidige constructie ontstaan: Het Jeugdteam stelt een ruimte ter beschikking waar iedere week een twintigtal moeders bij elkaar kunnen komen om koffie te drinken en te praten. Meri ontvangt een vrijwilligers-vergoeding en begeleidt de moeders zelfstandig in het uitwisselen van wezenlijke ervaringen en in het bepalen welke thema's zij verder uit willen diepen. Zij wordt hierbij licht ondersteund door twee medewerkers van het Jeugdteam die altijd beschikbaar zijn bij vragen, regelmatig zelf aansluiten bij de groep en helpen met het organiseren van thema-ochtenden. De deelnemende vrouwen hebben allen een migrantenachtergrond en spreken verschillende talen. Zij helpen elkaar vragen of dilemma's met elkaar te bespreken en ervaringen te delen.

De vrouwen (soms moeders uit begeleidings-trajecten) dragen zelf onderwerpen aan die zij belangrijk vinden om met elkaar te bespreken. Op basis van hun vraag wordt drie keer per maand samen met de gezinscoach een specifiek thema behandeld, tijdens een thema-ochtend. Vaak sluit hiervoor ook een deskundige aan vanuit een relevante instantie. Dit kan bijvoorbeeld een huisarts, de wijkagent of een vertegenwoordiger van de gemeente zijn. Het animo hiervoor is groot en de thema-ochtenden vinden dan ook vaker plaats dan de oorspronkelijk bedacht door Meri en het Jeugdteam. Ook heeft in de afgelopen maanden een uitgebreidere training plaatsgevonden op de thema's 'huiselijk geweld' en 'de rol van kinderen bij een echtscheiding', twee onderwerpen die de vrouwen hebben gekozen om verder uit te diepen. Deze training hebben wij samen met het Sociale Wijkteam en met Veilig Thuis verzorgd. Vijftien vrouwen hebben dit opleidingstraject afgerond en kunnen nu over deze thema's andere buurtbewoners informeren en bijstaan.

"Als jullie een stuk schrijven over het Jeugdteam dan moet de naam van Meri heel groot bovenop komen. Zij doet het helemaal vanuit haar hart, zonder haar zou deze groep niet bestaan"
(Een vrouw uit de moedergroep)

Met een vergelijkbaar concept start in 2018 een nieuwe groep, onder begeleiding van een andere informele werker die veel ervaring heeft in de wijk vanuit haar vrouwenorganisatie, die met name vrouwen met een Turkse achtergrond bereikt.

Nieuwe verbindingen

Een meerwaarde die de vrouwen zelf aangeven is het sluiten van vriendschappen buiten de eigen kleine kring. Het sociale netwerk en kennis over de omgeving wordt groter. Daarnaast helpen de vrouwen elkaar om

"Wij praten ook met elkaar ook over de problemen in de wijk. Vrouwen zouden meer stem hierin moeten hebben, zij voelen problemen aan." "Ja, mannen beslissen alles, maar zoveel positieve verandering zou kunnen komen vanuit wat vrouwen zoals wij zien en ervaren: De supermarkt is te ver, er hangt een rare sfeer tussen de jongens op straat, kunnen jouw kinderen wel veilig spelen in de wijk? Het is belangrijk dat wij elkaar aanmoedigen om onze stem te laten horen. Ook naar de gemeente toe"
(Fragment uit een discussie tijdens de moeder-bijeenkomst.)

Nederlandse woorden te vinden voor wat zij willen uitdrukken, of om bepaalde aspecten van het leven in Nederland beter te doorgronden.

Ook kunnen zij hun ideeën over de wijk en hoe zij deze zouden willen verbeteren aan elkaar verbinden. In de groep zitten zowel veel vrouwen met een Marokkaanse achtergrond als Syrische vluchtelingenvrouwen die kort geleden naar Nederland zijn gekomen. Het feit dat de meeste vrouwen een migrantenachtergrond hebben of (nog vaker) zelf eerste generatie migrant zijn zorgt voor een gedeelde positie en onderling begrip op onderwerpen zoals marginalisering, een beperkt netwerk hebben, het gevoel de weg naar zelfontplooiing in Nederland niet te kennen en uitsluiting.

Deze vorm van groepsondersteuning maakt dat de vrouwen kracht kunnen putten uit elkaar. De verborgen kwaliteiten van vrouwen worden aangesproken. Ook vrouwen die het thuis minder makkelijk hebben (waaronder moeders die begeleiding krijgen van het Jeugdteam) krijgen de kans om iets voor andere vrouwen in de wijk te betekenen. De informele werker speelt een cruciale rol als rolmodel en als aanjager van zelfontplooiing en zelfvertrouwen bij de groep. Een deel van haar kracht zit in de warmte die afstraalt uit iemand die zich langdurig op eigen initiatief inzet voor anderen.

Elkaar perspectief bieden

De vrouwen moedigen elkaar aan om verder te kijken dan de verhalen van onmogelijkheid die zij om zich heen zien. Bijvoorbeeld: De vrouwen geven aan een heersend beeld te zien van migrantenvrouw als iemand die vooral een goede moeder moet zijn. Omdat haar Nederlands niet goed genoeg is om ooit een goede baan te krijgen, en omdat ze in een kansarme omgeving leeft. Zij hebben weinig voorbeelden om zich heen van vrouwen met een vergelijkbare achtergrond die wel een succesvol leven buiten het moederschap hebben opgebouwd. Zij ondersteunen elkaar met verhalen om verder te denken, om toch te denken in termen van mogelijkheden. Wat zij nog meer kunnen betekenen, ook voor de wijk, hun rol als actieve, intelligente en kritische burger. “Je bent slimmer dan je man!”, roept een van de vrouwen lachend naar een andere tijdens een ochtendbijeenkomst. Vanuit deze relatie, die zij met elkaar opbouwen, ontstaat ook leergierigheid en nieuwsgierigheid. Vanuit de discussies komen allerlei vragen, waar het Jeugdteam dan bij aansluit. Door op individuele vragen in te gaan en door middel van de themaochtenden met deskundigen die boven zijn genoemd.

Vaderschapsdebatten

Ook de vaderschapsdebatten zijn een voorbeeld van hoe wij in de wijk het ontstaan van leergemeenschappen stimuleren, waarbij ouders in de wijk elkaar kunnen voeden. Wij willen hiermee krachtringen aanjagen voor onderlinge ondersteuning en kennisbeoordering, die door het Jeugteam ondersteund en gevoed worden maar die op termijn ook zelfstandig functioneren. In 2017 hebben wij drie series met opvoeddebatten gelanceerd vóór en mét vaders, samen met Trias Pedagogica, rondom de thema's 'Opvoeden en vaderschap' en 'Preventie huiselijk geweld'. We begonnen met drie verschillende groepen: Een Arabischsprekende groep, een Turksprekende groep en een Nederlandssprekende groep. Hier is voor gekozen om ook vaders die het Nederlands minder goed beheersen mee te laten doen. Dit was een pilot die nu omgezet wordt naar een lopend project die onder begeleiding van het Jeugdteam gedragen wordt door sleutelfiguren uit de wijk (zie onder 'Vaders voor Vaders').

De debatseries vonden plaats in het Wijkcentrum Poelenburcht en in de Moskee Sultan Ahmet, beide locaties die een belangrijke functie hebben in het verbinden van wijkbewoners en die voor veel vaders al vertrouwde locaties zijn. De opvoeddebatten voor vaders, die door Trias Pedagogica zijn ontwikkeld, zijn bedoeld om vaders te laten reflecteren op de eigen rol in de opvoeding en om hun kennis en vaardigheden

rondom opvoedkwesties te versterken. De methodiek is uitvoerig beschreven in het rapport "Opvoeddebatten met migrantenvaders" (Distelbrink et al 2015). Vaders doorlopen met elkaar een aantal stappen onder begeleiding van een debatleider.

"Het komt vaak voor dat vaders bepaalde knelpunten niet durven te bespreken, omdat zij ervan uitgaan dat zij geacht worden te weten hoe zij moeten opvoeden" (Gezinscoach betrokken bij vaderschapsdebatten)

De werving verloopt informeel, via persoonlijke benadering op vindplaatsen en de toegang is laagdrempelig opgezet: De vaders worden in eerste instantie voor een enkele bijeenkomst uitgenodigd en niet voor een hele debatserie. De laat zien dat vaders in eerste instantie terughoudend zijn, maar na de eerste bijeenkomst vaak enthousiast worden, ook aan volgende bijeenkomsten deel willen nemen en ook andere vaders meenemen hiernaartoe. Het succes van de eerste bijeenkomst is dus cruciaal voor het slagen van deze methodiek. Vaders worden hierbij niet aangesproken vanuit het idee dat zij iets moeten leren, maar vooral vanuit het idee dat zij iets kunnen delen in een debat. Hierdoor ontstaat een open sfeer

"Het bijzondere van de opvoeddebatten is dat ze vaders lijken te bereiken die normaal gesproken niet terecht komen bij formele opvoedondersteuning, vanwege hun onbekendheid, afstand, wantrouwen ten opzichte van voorzieningen, weinig ervaring met reflectie op de eigen rol, of het niet gewend zijn om steun buitenshuis te zoeken bij de opvoeding" (Gezinscoach betrokken bij de vaderschapsdebatten.)

waarin vaders met elkaar in gesprek komen en gaan nadenken over hun eigen opvoeding en wat ze hiervan mee (willen) nemen in de relatie met hun kinderen.

Een centrale doelstelling is dat vaders bewuster worden van de eigen rol als vaders en van de gevolgen van specifieke opvoedmethodes voor de ontwikkeling van hun kinderen, en dat zij gaan reflecteren op hoe zij samen met hun partner opvoedtaken verdelen en hierover afstemmen. Een tweede doelstelling is kennisoverdracht: de vaders leren bijvoorbeeld over ontwikkelstadia van het kind. Echter, de structuur van de bijeenkomsten is en blijft die van een debat, waardoor kennis overdracht vanuit de debatleider slechts een beperkt deel van de tijd inneemt (niet meer dan 25 %). De bijeenkomsten hebben vooral de vorm van kennisuitwisseling, waarbij de debatleider vooral luistert.

Hoewel er wat verschillen waren in het succes van de pilot binnen de verschillende groepen, was de algemene uitkomst positief. Uit de evaluatie blijkt met name dat ook vaders die aangeven geen ondersteuning in de opvoeding nodig te hebben, de opvoeddebatten toch een waardevolle ervaring vonden, omdat het uitwisselen van ervaringen en visies een eigen waarde heeft. Zelfs vaders die aangeven aanvankelijk negatief tegenover over de debatten te staan evalueren de debatten uiteindelijk positief en geven aan dat zij na het eerste debat tegen hun verwachtingen in besloten te blijven.

Vaders voor vaders

Vanaf 2018 hebben wij het concept verder uitgezet in de wijk, aan de hand van het 'vaders voor vaders' principe. Hiervoor zijn vijf vaders, die ook sleutelfiguren in de wijk zijn, getraind om als debatleider op te kunnen treden, waaronder kaderleden van Stichting Mozaïek (zie onder, paragraaf 'Informele netwerken versterken'). De getrainde debatleiders gaan verschillende debatseries organiseren, waarbij op verzoek van de vaders zelf, geëxperimenteerd wordt met verschillende groepen: Ten eerste vaders met verschillende achtergronden bij elkaar, maar later ook vaders en moeders bij elkaar. Op dit moment begeleiden zij een gemixte groep van 20 vaders, waarvoor ze om de beurt een debat leiden. De sleutelfiguren hebben de organisatie hiervan volledig op zich genomen en ook een andere naam gegeven aan het project, namelijk 'Vadersdialoog'. Hiermee is onze doelstelling om iets op te zetten dat vaders uit de wijk zelf gaan dragen al deels behaald.

Informele netwerken versterken

Zoals vermeld in het paragraaf 'Verbinding met informele werkers', in Hoofdstuk 1 zien wij het als onze taak om de informele initiatieven die in de wijk ontstaan te versterken. Vooral wanneer deze een duidelijke bijdrage willen leveren aan de verbinding tussen bewoners en versteviging van de pedagogische omgeving. Dit kan door verschillende rollen aan te nemen.

"Het sterke punt van het Jeugdteam is dat wij het initiatief niet uit handen nemen maar mensen proberen zodanig te bekrachtigen dat ze zelf verder kunnen. De vrouwengroep van Meri is een voorbeeld waarin wij haar stimuleren, faciliteren en versterken zodat zij dit zelf kan draaien. Wij stellen ons meer op de achtergrond, maar zijn wel duurzaam aanwezig. De samenwerking met stichtingen zoals Stichting Mozaïek laat dit ook zien." (Gezinscoach)

Het verhaal van Stichting Mozaïek

Van belang hierbij is het ondersteunen van het initiatief van informele werkers, zonder de regie over te nemen. Stichting Mozaïek is een mooi voorbeeld van een vrijwilligersorganisatie die wij ondersteunen en waarmee wij samenwerken. Deze organisatie is opgezet door twee wijkbewoners met een vluchtelingenachtergrond, die vier jaar geleden uit Syrië naar Nederland kwamen. Op basis van hun eigen ervaring en de drempels die zij zelf hadden ondervonden in de eerste jaren van hun verblijf, wilde zij hun landgenoten graag helpen met het vinden van hun weg in Nederland. Zowel door uitleg en begeleiding te bieden, als door ontmoetingen te organiseren waarin gezinnen of mensen met specifieke beroepen elkaar zouden treffen en elkaar zouden kunnen helpen.

In samenwerking met de Noorderkerk en later met Stichting Vluchtelingenwerk begonnen zij voor een kleine groep taallessen en andere activiteiten te organiseren. Dit groeide al snel uit tot een pallet aan activiteiten gericht op alle vluchtelingen (in eerste instantie met Syrische achtergrond) die in de Zaanstreek wonen. Alle statushouders uit de streek werden uitgenodigd op een bijeenkomst waarin de plannen en ideeën werden besproken. Omdat zowel opkomst als animo groot bleken te zijn, werden de plannen verder ontwikkeld en organiseerde wat kort daarna Stichting Mozaïek werd verschillende soorten bijeenkomsten en lessen. Onder meer: taallessen, kinderactiviteiten en ontmoetingen tussen statushouders en werkgevers uit specifieke

sectoren in een pand van Vluchtelingenwerk. Daarnaast werden ook maandelijkse familiebijeenkomsten gehouden in de Kerk van de Nazarener in Kroeg aan Zaan.

Aan het begin van 2017 werd echter het pand dat Vluchtelingenwerk tot dat moment beschikbaar had gesteld verhuurd, waardoor de stichting haar activiteiten gedwongen moest staken. Via persoonlijk contact met gezinscoaches kwamen de voorzitters toen in contact met het Jeugdteam en het Bewonersbedrijf: Dankzij deze verbinding kunnen zij verschillende activiteiten nu in het Buurthuis de Poelenburcht houden.

Het Jeugdteam heeft goed contact met de organisatie, treedt op als sparringpartner en geeft regelmatig voorlichtingen over opvoeding gerelateerde onderwerpen voor de achterban van Stichting Mozaïek. Daarnaast zijn de twee voorzitters van de stichting ook sleutelfiguren in de vaderdebatten, die kort geleden de training voor debatleider hebben afgerond (zie boven 'Vaders voor vaders'). Het Jeugdteam en stichting Mozaïek hebben ook samengewerkt rondom het activiteitenprogramma voor bewoners voor de zomervakantie 2017, waarvoor de stichting een filmavond organiseerde met een culturele film over Syrië, een kindervoorstelling en bijdroeg aan het foodfestival.

"Ik vind hier [in buurtcentrum De Poelenburcht] activiteiten organiseren veel gezelliger dan ergens anders. Door hier aanwezig te zijn, ontmoet ik veel andere en verschillende mensen van verschillende culturen. Ze zijn hier echt actief, de ruimtes zijn hier altijd vol met verschillende activiteiten, dat geeft ons ook enthousiasme om meer te doen. Een goede relatie met andere personen die je tegenkomt, die ook bezig zijn, geeft je meer moed en ook het gevoel dat je onderdeel wordt van een geheel. Bijvoorbeeld: nu geven ze in de zaal hiernaast les, maar ik weet niet wat voor les. Misschien komt de docent nu naar buiten. Omdat we hier zijn [in het buurtcentrum], durf ik mij dan aan hem voor te stellen, hij vertelt mij wat hij doet, misschien kunnen we iets voor elkaar betekenen, gebruik maken van elkaars kennis of netwerk. Ik heb hier veel mensen benaderd."
(Voorzitter van Stichting Mozaïek)

"Wij mengen ons tussen de mensen in de wijken, zijn op de hoogte van wat er gebeurt en proberen aan de hand van de signalen die we binnenkrijgen samen met bewoners iets neer te zetten. Op die manier blijft de kennis die je inzet ook beter hangen, als je samen iets neerzet dat leeft in de wijk. Denk aan inzichten over opvoeding of huiselijk geweld. Dat hoef je niet een op een te leren.. deze inzichten kunnen onderdeel worden van een leergang die je deelt met anderen. Niet alleen speelt herkenning een rol, maar ook het gevoel dat je ergens onderdeel van bent: ik hoor hier bij" (Gezinscoach)

Opvoedgesprekken met bestaande informele groepen

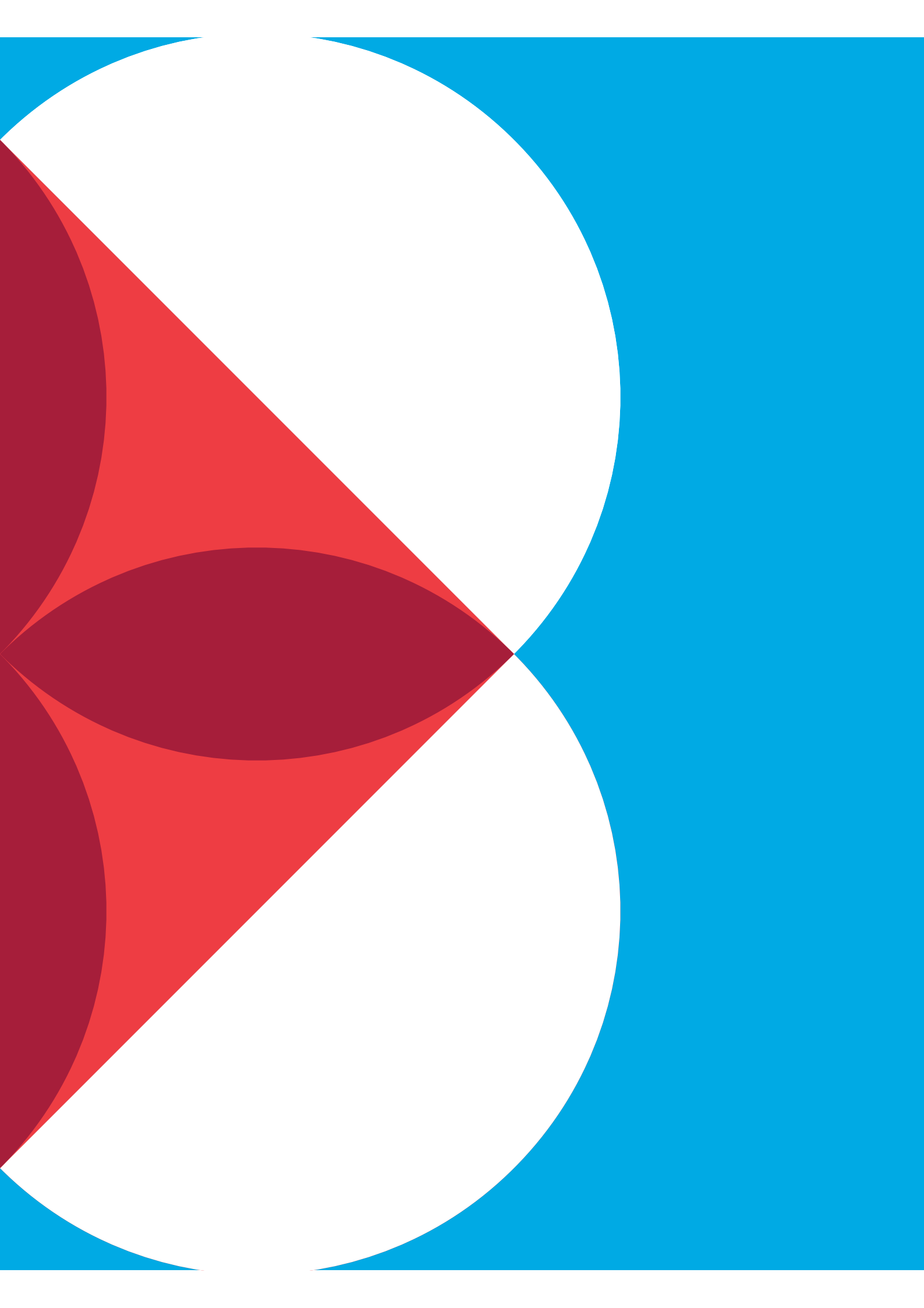
Als je eenmaal voet aan de grond hebt in de wijk, blijkt de belangstelling voor samenwerking vanuit andere organisaties en initiatieven ook vanzelf te groeien. Zo benaderen bestaande informele groepen het Jeugdteam steeds meer zelf. Een voorbeeld hiervan is een informele organisatie van Somalische bewoners, die een jaar geleden het buurtcentrum binnenkwam met de vraag of het Jeugdteam voor de achterban bijeenkomsten kon houden over het thema opvoeden in Nederland, voor mannen en vrouwen gezamenlijk. Het Jeugdteam ging in op hun verzoek en daar kwamen mooie gesprekken uit over opvoeden in twee culturen, die voor ons team ook heel leerzaam waren. De bijeenkomsten gingen veel in op de eigen opvoeding van de ouders, die zij veelal in Somalië hadden genoten. Er werd veel discussie gevoerd over de waarde van de opvoedvisie die zij van huis mee hebben gekregen en de interpretatie die zowel de ouders zelf als de buitenwereld aan bepaalde opvoedmethodes geven. Door deze groepsbijeenkomsten te begeleiden kregen wij veel inzicht op kwesties die binnen deze gemeenschap spelen, die wij nooit gekregen hadden in een-op-een gesprekken met vaders of moeders.

Een mooi voorbeeld hiervan betreft de huishoudelijke taken die kinderen mogen/moeten uitvoeren. Een moeder vertelde dat zij haar achtjarige dochter haar kleren zelf liet wassen, zoals zij dat zelf in haar eigen kindertijd had gedaan. Zij beschreef haar verbazing toen ze van de juf op school een afgedrukt blaadje kreeg waarop stond welke klusjes kinderen op welke leeftijd mogen doen. Kleren wassen zat daar niet bij (of pas op veel latere leeftijd) en daarom was de juf van mening dat ze dat haar dochter dit ook niet mocht vragen. Het contrast tussen de eigen (positieve) opvatting over de waarden en gebruiken die de ouders van huis hadden meegekregen en de corrigerende/afwijzende houding van de leerkrachten bleek veel verontwaardiging te scheppen. Tijdens de discussie ontstond veel herkenning onder ouders over het gevoel het nooit goed te kunnen doen in de ogen van Nederlandse instituties. Uit de groepsdiscussie bleek dat velen niet meer durven praten over de opvoeding vanuit de Somalische gebruiken, die zij echter in hun kindertijd als vrijgevend en positief hadden ervaren.

Conflict rondom waarden en opvoedvisie tussen school en thuis kan, wanneer hier geen dialoog over is, negatieve gevolgen hebben voor kinderen. Maar ook ouders en leerkrachten leiden onder de spanningen die ontstaan vanuit botsende verwachtingen en opvattingen. Bewustwording en dialoog over dit soort spanningen is van groot belang. Door deze groepsbijeenkomsten worden ouders beter in staat om deze spanningen te benoemen en te zoeken naar oplossingen. Ons team krijgt de kans om de kwestie met de ouders te bespreken en ook vanuit hun ogen te zien. Om een waardevolle ondersteuning te kunnen bieden, is het bijvoorbeeld van grote waarde om te beseffen dat deze ouders hun eigen opvoeding zelf als democratisch (hebben) ervaren, terwijl anderen dit als autoritair bestempelen.

ANDERE ACTIVITEITEN OM DE WIJK TE VERSTERKEN

Andere activiteiten om de wijk te versterken

Als laatste willen wij nog enkele activiteiten noemen die niet makkelijk in een van de drie interventielagen (gezinsniveau, groepsbegeleiding, leergemeenschappen) te schikken zijn. Dit zijn onze bijdrage aan de werkgroep 'jongens-meisjes', onze ervaring en plannen rondom het thema 'opvoeding en sport' en onze inzet voor kinderen met een beperking of ontwikkelingsproblemen, zodat ook zij van beschikbare voorzieningen in de wijk gebruik kunnen maken.

Jongens-meisjes werkgroep

Steeds meer signalen laten zien dat het gedrag van jongetjes al op vroege leeftijd geproblematiseerd wordt, onder andere op school (zie Veendrick et al 2004). Jongens blijken gemiddeld slechter te presteren in onderwijs, sneller af te vallen en sneller verwezen te worden richting hulpverlening. Hun gedrag wordt vaker al in heel vroeg stadium bestempeld als probleemgedrag. Vanuit de signalen van de VVE in Zaanstad blijkt dat jongens tussen 2,5 en 4 jaar bij speelleidsters substantieel meer opvallen met wat de leidsters als problematisch gedrag ervaren (drie op de vier kinderen waarvan het gedrag als problematisch wordt omschreven zijn jongens).

Door observaties en signalen te bundelen, vooral vanuit scholen, hebben verschillende partijen in de regio dit als belangrijk thema geïdentificeerd en hebben gezamenlijk de interdisciplinaire werkgroep 'jongens-meisjes' opgericht. Ons Jeugdteam neemt hieraan deel, samen met Gemeente Zaanstad, het Centrum Jong, Zaan Primair (openbaar basisonderwijs

Zaanstad), peuterspeelzalen en kinderopvang organisaties. De werkgroep vergadert een keer per maand en onderzoekt manieren om de focus van leerkrachten en professionals in het pedagogisch veld te verbreden, zodat zij het gedrag van jongetjes niet slechts op zichzelf beschouwen, maar ook leren reflecteren op de positie van jongens in een sociaal systeem. Dat wil zeggen: Op de relatie die bestaat tussen het gedrag van jongens en dominante beelden van goed gedrag die in de samenleving te vinden zijn (onder andere op school); en op de relatie die bestaat tussen de ontwikkeling van de jongens en het onderwijs-systeem. Daarbij is het onder andere van belang om stil te staan bij het feit dat er weinig nadruk ligt op leren door ervaring en op de positieve kanten van beweging. Ook het belang van mannelijke rolmodellen, zowel in veel gezinnen als op school, lijkt onderbelicht te zijn. Door te focussen op deze bredere aspecten van het vraagstuk, komen ook andere oplossingen in beeld.

Een wijk voor alle kinderen

In Poelenburg en Hoornseveld wonen veel kinderen met autisme, ADHD of ontwikkelingsproblemen. De gezinnen van deze kinderen kunnen onder andere een PGB aanvragen bij het jeugdteam. Het Jeugdteam gebruikt de PGB aanvragen als een kans om stil te staan op wat deze gezinnen nodig hebben van de wijk. Zo bleek bijvoorbeeld dat er geen activiteiten in de buurt zijn voor kinderen met autisme. Daarom ontwikkelt het Jeugdteam een aantal activiteiten die toegankelijk zijn voor kinderen met autisme, maar ook voor andere kinderen. Om de activiteiten zo in te kunnen richten dat ze ook voor deze kinderen toegankelijk zijn, worden eerst de ouders geraadpleegd tijdens gemeenschappelijke bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten leveren niet alleen waardevolle informatie op over wat deze kinderen nodig hebben, maar bieden de ouders ook de kans om met elkaar ervaringen uit te wisselen, kennis met elkaar te maken en onderwerpen te bespreken die voor hen relevant zijn. Zo kunnen nu ook de kinderen met autisme, leerproblemen en ADHD meedoen aan de bootcamptraining (zie paragraaf 'Opvoeding en sport') en hebben wij de schaatsbaan die we in de wintervakantie aangeboden hebben één middag met verminderde prikkels aangeboden (geen muziek, geen lichtjes), zodat ook kinderen met autisme hier gebruik van konden maken. Op basis van de gesprekken met ouders is het onze wens om op woensdagmiddag een knutselclub te organiseren waar kinderen met autisme een prettige en op hen afgestemde omgeving aantreffen. Hierdoor zouden deze kinderen een leuke activiteit kunnen doen dichtbij huis, maar ook in contact komen met andere kinderen en meer binding met hun wijk krijgen.

Opvoeding en sport

Sporten en (samen) bewegen kunnen op vele manieren een positief effect hebben op het welzijn en de ontwikkeling van kinderen of jongeren. Onder andere door bij te dragen aan zelfvertrouwen, ontmoeting met andere kinderen en het vinden van een emotionele balans in geval van boosheid of woede. In de afgelopen jaren is de verbinding tussen de ontwikkeling van kinderen en sport een terugkomend thema geweest in ons werk.

In een wijk als Poelenburg is aandacht voor beweging en gezond gewicht van bijzonder belang. De sportdeelname in Poelenburg is het laagste van heel Zaanstad en één op de drie kinderen heeft overgewicht. Daarnaast is er een grote groep kinderen die weinig

sociale contacten heeft. Vanuit het Jeugdteam proberen we kinderen te motiveren en te enthousiasmeren om te samen te bewegen. In de afgelopen twee jaar hebben wij een wekelijkse bootcamptraining georganiseerd voor een gemixte groep kinderen op de stormbaan van het Vijfhoekpark. De bootcamp wordt gegeven door één van onze gezinscoaches, die ook sporttrainer is. Kinderen met overgewicht, maar ook kinderen met ADHD, autisme of andere (ontwikkelings)problematiek worden extra gemotiveerd om deel te nemen. Zij sporten in deze training samen met andere kinderen die niet met deze problemen te kampen hebben. De gezinscoach begeleidt de kinderen op individueel niveau, in kleine groepjes en als team zodat ieder kind het meeste uit zichzelf kan halen.

Deze activiteit heeft de afgelopen jaren laten zien wat de opbrengst is: Ook de kinderen die soms weerstand hebben tegen bewegen worden enthousiast over sport en beweging. De kinderen maken contact, leren mét en ván elkaar. Ze leren wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn, ze leren samen te werken en ze leren elkaar te helpen. Maar ze worden ook fysiek en mentaal sterker en weerbaarder. Het gesprek met ouders over gezondheid en sport, maar vaak ook over andere onderwerpen, komt makkelijker van de grond, door laagdrempelig contact te leggen voor of na de training. De meeste ouders vinden het belangrijk dat hun kind beweegt en contact maakt en zijn blij dat hun kind hieraan deel kan nemen. Gezinscoaches die een deelnemend kind begeleiden krijgen hierdoor een sterkere basis voor verbinding met het gezin.

Daarom hebben wij in het afgelopen jaar volop geïnvesteerd in een subsidieaanvraag voor het plan 'Poelenburg in beweging' samen met de budoschool Choku en andere lokale sportaanbieders en maatschappelijke organisaties die in Poelenburg actief zijn (waaronder scholen,

Centrum Jong, GGD, Impuls Onderwijs Sport en Cultuur). In dit plan ontwikkelen wij samen met jongeren en ouders een vernieuwend sport- en beweegaanbod, waarbij de buitenumgeving wordt benut. Onderdeel van het plan zijn vele laagdrempelige sportactiviteiten die in de eerste zes maanden gratis aangeboden worden, zodat kinderen, jongeren en hun ouders de verschillende activiteiten kunnen uitproberen. Hierna kunnen zij voor een kleine contributie, indien nodig met financiële steun via de regeling Meedoen Zaanstad, blijven sporten bij die sport- en beweegactiviteit die het beste bij hen aansluit. Kinderen maken op school kennis met deze activiteiten door middel van kennismakingsworkshops op locatie. Daarnaast worden zij samen met hun ouders gestimuleerd om deel te nemen aan workshops over gezonde leefstijl, voeding en het belang van bewegen. Dit project biedt daarnaast voor een belangrijke kwetsbare subgroep jongeren in de wijk (16-21 jaar) mogelijkheden tot stage en leerwerkplekken op gebied van beweging en sport, om zo hun mogelijkheden voor een positief toekomstperspectief te vergroten.

Jongeren en ouders zijn ook volop betrokken bij het ontwikkelen van het plan zelf. Samen met het Centrum Jong heeft het Jeugdteam in december 2017 een behoeftepeiling gehouden onder 102 leerlingen tussen de 9 en 16 jaar (54 jongens en 48 meisjes). Bovenbouwleerlingen van drie basisscholen in Poelenburg en scholieren van het voortgezet onderwijs (De Faam en Pascal Zuid) hebben de vragenlijst ingevuld. Op basis hiervan en van andere behoefteonderzoeken onder ouders en professionals uit de buurt hebben de partners het plan 'Poelenburg in beweging' ontwikkeld. In het voorjaar van 2018 wordt bekend of de subsidie word toegekend.

**CONCLUSIE:
BETER BEREIK,
VERTROUWEN
EN VERBINDING**

Conclusie: Beter bereik, vertrouwen en verbinding

Dankzij de wijkgerichte benadering die we in dit stuk hebben beschreven kunnen wij veel gezinnen ondersteunen waar wij anders niet vanzelfsprekend mee in aanraking zouden komen. In veel wijken waar een hoge concentratie is van gezinnen met een lage sociaal-economische status en van ouders met een migrantenachtergrond ervaren professionals dat zij een aantal gezinnen die worstelen met vragen, spanningen of problemen niet tijdig kunnen bereiken. Op landelijk niveau laten cijfers zien dat gezinnen uit verschillende migrantengroepen meer dan gemiddeld te kampen hebben met armoede, een slechte gezondheid, opvoedingsproblemen, onderwijs-uitval en werkloosheid (Tierlof et al 2017), maar dat deze maatschappelijke problemen zich niet vertalen naar meer gebruik van hupverlening. In tegendeel blijken bijvoorbeeld gezinnen met Turkse en Marokkaanse achtergrond juist minder dan gemiddeld gebruik te maken van de ondersteuning van wijkteams en jeugdteams, of hier pas mee in aanraking te komen als problemen in een vergevorderde stadium zijn (Gilsing et al 2017).

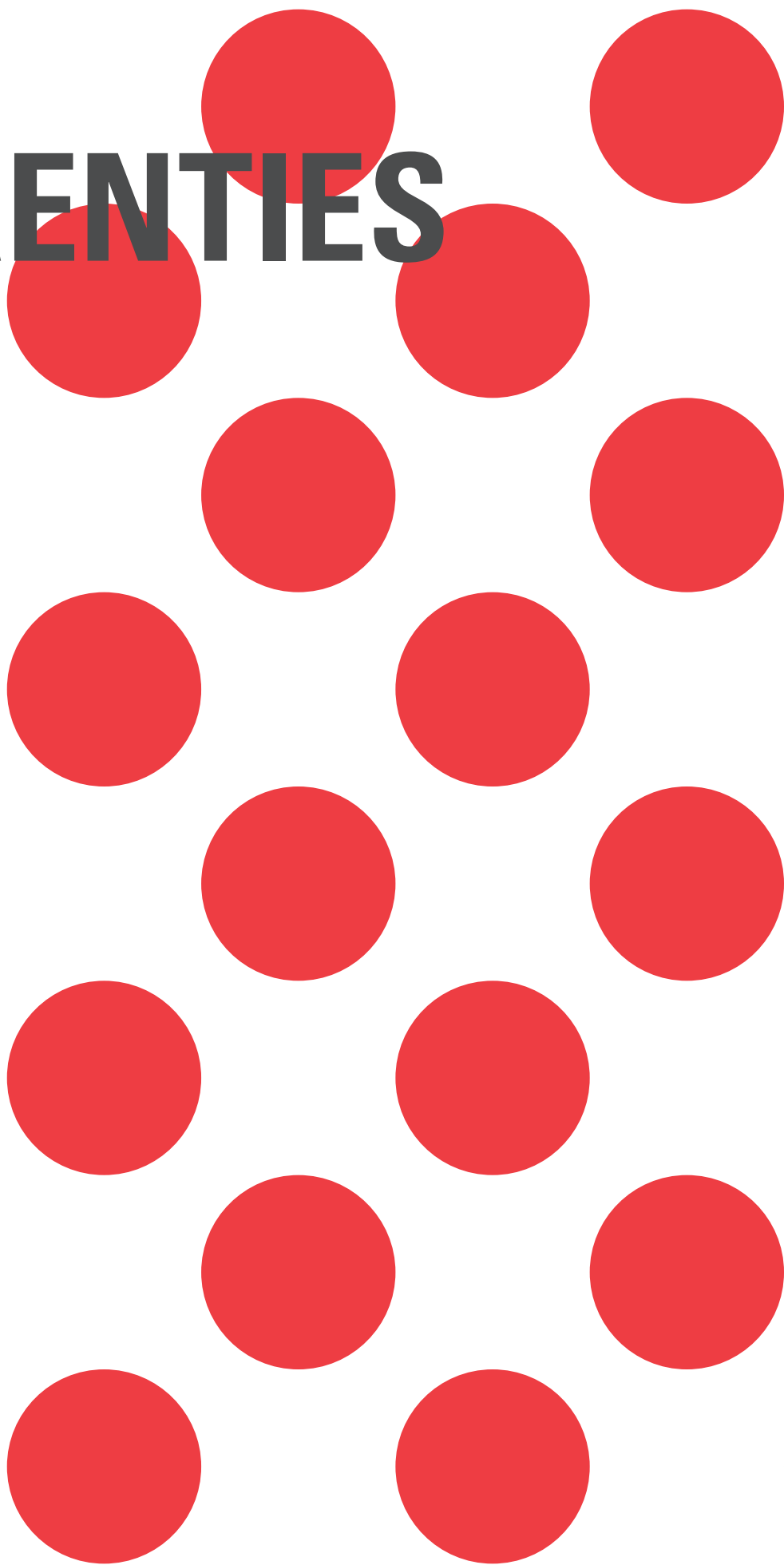
Door de zorg voor gezinnen steevast te combineren met het versterken van de wijk en door structureel te investeren in de drie interventielagen (gezinsgericht, groepsgericht en leergemeenschappen) wordt het mogelijk om een sterke binding met de wijk te ontwikkelen. Hierdoor bereiken wij ook groepen die vaak door professionals als 'moeilijk bereikbaar' worden ervaren. Steeds meer ouders uit deze groepen melden zich zelf aan. 25% van de gezinnen komen langs samen met vrienden die al ondersteuning krijgen van het Jeugdteam. Door op verschillende niveaus mee te doen met bewoners en hun initiatieven, ondersteuning te bieden op verschillende soorten vragen (die soms buiten de expliciete rol van

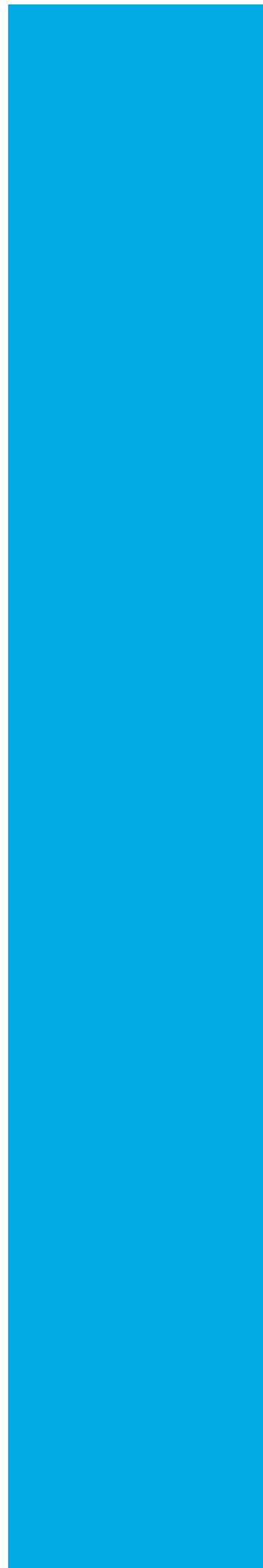
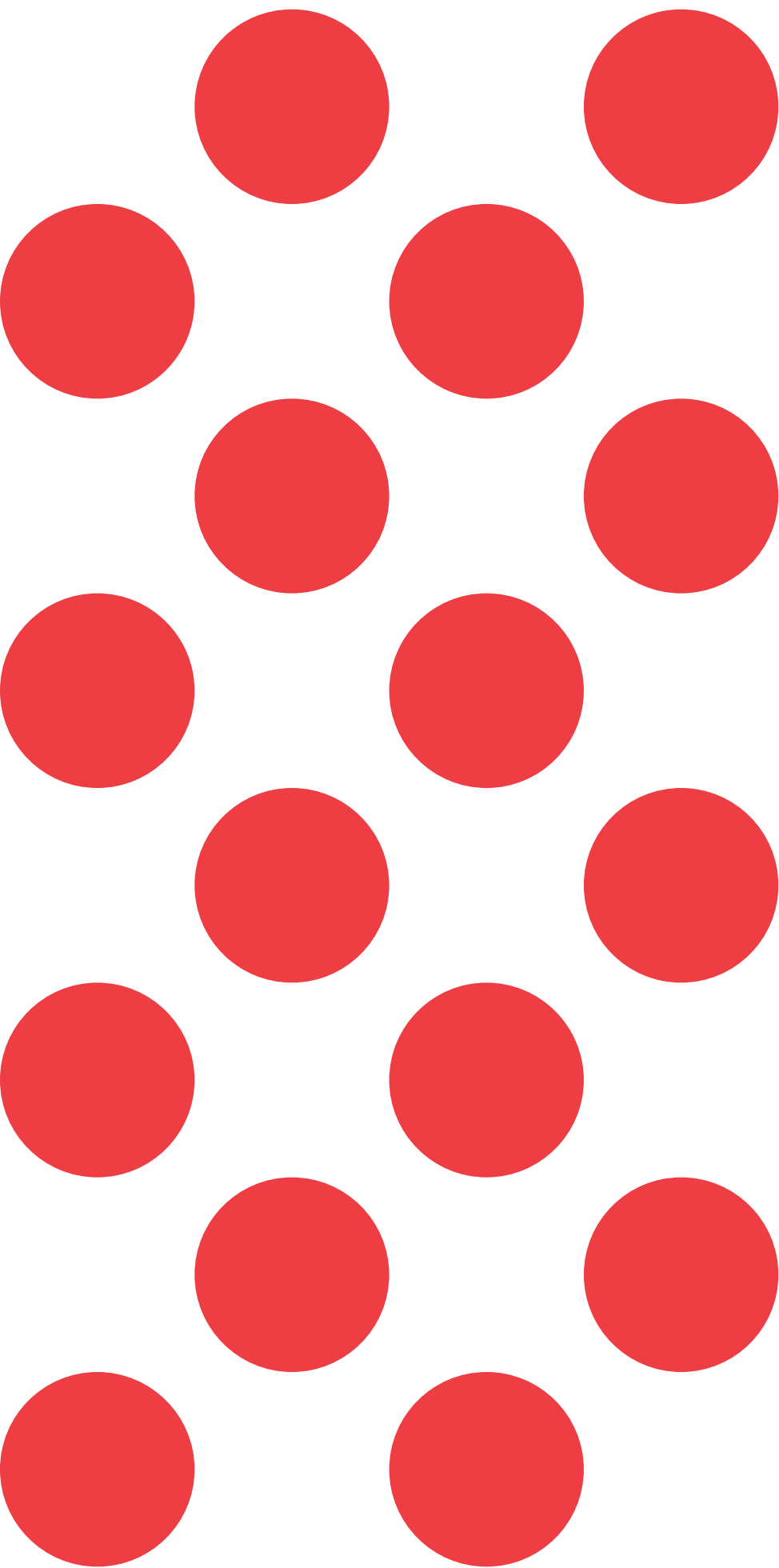
de jeugdprofessional vallen) en als team zelf een afspiegeling te zijn van de wijk, worden wij steeds meer ervaren als een organisch onderdeel van de wijk. Wij brengen pedagogische professionaliteit in de wijk, maar het imago van het Jeugdteam in de wijk is niet slechts dat van experts op pedagogisch gebied.

Bewoners leren ons kennen als een team 'van de wijk en voor de wijk', die op vele verschillende manieren bijdraagt: Van sport tot samen koken met Vrouwenkracht, van informele koffiebijeenkomsten tot professioneel consult, van sparringpartner voor wie een mooi idee heeft tot voorlichting op maat voor diverse groepen bewoners. Door het wijkgerichte werken leren wij bewoners ook beter kennen en kunnen wij beter inspelen op zowel de individuele leefwereld als de sociale dynamiek in de buurt. Niet alleen het adviseren en ondersteunen, maar ook het verbinden van bewoners onderling en het bijdragen aan het gevoel gezamenlijk deel te zijn van 'onze wijk' vormen de kern van ons werk.

Met beelden als de 'vloeibare aanpak' en de 'salsa beweging' hebben wij willen verduidelijken dat de ondersteuning van veel bewoners uit onze wijken gebaat is bij een tijdelijke ruimte waarin wij proberen gehoor te geven aan de wensen en visie van de persoon zelf, tot er een basis is gebouwd van rust en vertrouwen. Ons eigen vertrouwen in de wensen en perspectief van bewoners in deze eerste fase, is de basis voor het groeien van hun vertrouwen in onze ondersteuning en pedagogische expertise. Op deze manier bewegen wij mee met de wijk en met het leven van bewoners, in al haar complexiteit, en kunnen wij inspelen op wat nodig is om ook de meest kwetsbare gezinnen steun en perspectief te bieden.

REFERENTIES

Referenties

Andriessen, I., Nievers, E., Dagevos, J. & Faulk L. (2010). *Liever Mark dan Mohammed? Onderzoek naar arbeidsmarktdiscriminatie van niet-westerse migranten via praktijktests*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Andriessen, I., Ent, B. van der, Linden, M. van der & Dekker, G. (2015). *Op afkomst afgewezen: Onderzoek naar discriminatie op de Haagse arbeidsmarkt*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Boer, de, N. en van der Lans, J. (2014) Decentraal. *De stad als sociaal laboratorium*. Atlas Contact.

Day, M., Bellaart H. & Gilsing, R. (2017) Jeugdteam Pelders- en Hoornseveld, Poelenburg. *De meerwaarde van cultuursensitiviteit en geestelijke gezondheidszorg in het jeugdteam*. Utrecht, Verwey-Jonker Instituut

Distelbrink, M., Halane, S. Mehrasz, A. Naber P. (2015) *Opvoeddebatten met migrantenvaders*. Utrecht: Kenniswerkpaats-Tienplus Amsterdam, Verwey-Jonker Instituut

Ghorashi, H., & Ponzoni, E. (2014). Reviving agency: Taking time and making space for rethinking diversity and inclusion. *European Journal of Social Work*, 17(2), 161-174.

Gilsing, R. J. H., Pels, T. V. M., Bellaart, H. B., & Tierolf, B. (2015). *Grote verschillen in gebruik jeugdzorg naar herkomst: Kennisplatform Integratie en Samenleving analyseert CBS-cijfers 2011-2013* Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

Huijnk, W., Gijsberts, M. & Dagevos, J. (2014). *Jaarrapport Integratie: Participatie van migranten op de arbeidsmarkt*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

van der Lans, J. (2012). *Erop af!: de nieuwe start van het sociaal werk*. Atlas Contact.

van Leeuwen, M. & Bellaart, H. (2014) *'Wat gaat er goed in jullie gezin'? Transformatie van het maatschappelijk domein in de praktijk*. Utrecht/

Zaandam

Nieves, E. & Andriessen, I. (2010). *Discriminatiemonitor niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt 2010*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Omlo, J. (2017) *Wat werkt bij outreachend werken. Kansen en dilemma's voor sociale wijkteams*. Utrecht: Movisie

Ponzoni, E. (2016) *Creating Space: Enabling inclusion in social policy through participatory research*. Proefschrift. Vrije Universiteit Amsterdam

Ponzoni, E. (2012) *Opvoeden in Diversiteit. Verbinding tussen formele en informele ondersteuning van opvoeders in Amsterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Ponzoni, E., & Distelbrink, M. (2015). *Opvoedsteun in de buurt. Schakelen tussen formele en informele voorzieningen*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

Steyaert, C., & Janssens, M. (2001). *Meerstemmigheid: Organiseren met verschil*. Koninklijke Van Gorcum, Assen: Universitaire Pers Leuven, 9.

Tierolf, B., Steketee, M., Gilsing, R. & Bellaart, H. (2017). *Leefomstandigheden van kinderen met een migratieachtergrond*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

Veendrick, L., Tavecchio, L., & Doornenbal, J. (2004). Jongens als probleem: inleiding bij het themadeel. *Pedagogiek*, 24 (1), p. 12-22.

De Winter, M., Manshanden, J. G., Van San MRJRS, G. T., & De Ruiter, D. (2012). *Ontzorgen en normaliseren. naar een sterke eerstelijns jeugd- en gezinszorg*. Den Haag, Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.

Colofon

April 2018

Jeugdteam voor de wijk en mét de wijk is ontwikkeld door Jeugdteam Pelders-Hoornseveld-Poelenburg. Het is in opdracht van het Jeugdteam door Elena Ponzoni, Research for Inclusion geschreven.

Auteur

Elena Ponzoni

Research for Inclusion en onderzoeker Vrije Universiteit Amsterdam

Jeugdteam Pelders-Hoornseveld-Poelenburg

Monique Schweitz

mschweitz@ggdzw.nl

Teammanager Jeugd Zaanstad Zuid

Monique Beuk

Coördinator Jeugdteam Pelders-Hoornseveld-Poelenburg

team5@jeugdteamzaanstad.nl

Concept/ontwerp

AVM Moment Design

